

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2018

Michaela Povrová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra ruského jazyka a literatury

Kladské pomezí

Bakalářská práce

Autor: Michaela Povrová
Studijní program: B 7310 Filologie
Studijní obor: Cizí jazyky pro cestovní ruch – anglický jazyk
Cizí jazyky pro cestovní ruch – německý jazyk
Vedoucí práce: Mgr. Markéta Krmenčíková
Oponent práce: Mgr. Miroslav Půža Ph.D.



Zadání bakalářské práce

Autor:	Michaela Povrová
Studium:	P14P0338
Studijní program:	B7310 Filologie
Studijní obor:	Cizí jazyky pro cestovní ruch - anglický jazyk, Cizí jazyky pro cestovní ruch - německý jazyk
Název bakalářské práce:	Kladské pomezí
Název bakalářské práce AJ:	The Kladsko Borderland

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se zaměřuje na území Kladského pomezí. První část si všímá přírodního dědictví Kladského pomezí. Druhá část se zabývá kulturními atraktivitami v nejdůležitějších městech této oblasti. Cílem práce je představit oblast čtenáři a poukázat na turistický potenciál Kladského pomezí.

DAVID, P., et al. 444 historických měst a městeček České republiky. 1st ed. Praha: Soukup & David, 2004. 224 p. ISBN 80-7011-741-9. DVOŘÁČEK, B., et al. Z galerie osobností Nového Města nad Metují. 1st ed. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický: Městská knihovna, 2008. 319 p. ISBN 978-80-254-1805-5. FETTERS, A., et al. Zanechali stopu: Osobnosti kultury v Náchodě. 1st ed. Liberec: Nakladatelství Bor, 2013. 267 p. ISBN 978-80-87607-23-7. FRANTA, J., et al. Hrady a zámky východních Čech. 1st ed. Pardubice: Krajské střed. státní památkové péče, 1978. 59 p. HLADKÝ, L., et al. Hronov a dějiny. 1st ed. Náchod: Okresní muzeum, 1999. 111 p. ISBN 80-238-4156-4. JURÁNEK, J., et al. Nové Město nad Metují. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. 94 p. MÜHLSTEIN, L., et al. Červený Kostelec. 1st ed. Červený Kostelec: Městský národní výbor, 1988. 126 p. MÜHLSTEIN, L., et al. Česká Skalice: Ratibořice. Česká Skalice: Město Česká Skalice: Muzeum B. Němcové, 1996. 56 p. NĚMCOVÁ, B. Babička. 1st ed. Praha: Svoboda, 1987. 208 p. NOVÁK, V. Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři. 1st ed. Jaroměř: Město Jaroměř, Městské muzeum Jaroměř, 2006. 135 p. ISBN 80-903131-5-9. OTTE, M., et al. Broumov: 650. výročí udělení městských práv. 1st ed. Broumov: Městský úřad, 1998. nestr. p. PRAŽÁK, V., et al. Renesance východních Čech: architektura, sochařství, malířství, umělecká řemesla. 1st ed. Hradec Králové: Garamon, 2000. 119 p. ISBN 80-902593-4-0.

Garantující pracoviště:	Katedra ruského jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Markéta Krménčíková
Oponent:	Mgr. Miroslav Půža, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	22.8.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vytvořila pod vedením vedoucí bakalářské práce Mgr. Markéty Krměčkové samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:.....

Podpis:.....

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 1/2013
(Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala zejména vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Markétě Krměčkové za její veškerou pomoc a čas, který mi věnovala při tvorbě mé práce. Dále bych ráda poděkovala mé rodině a přátelům, kteří mě ve studiu a v psaní této práce podporovali.

Anotace

POVROVÁ, Michaela. *Kladské pomezí*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 112 str. Bakalářská práce.

Cílem této bakalářské práce je seznámit čtenáře s oblastí Kladského pomezí a představit historický a kulturní význam tohoto území. Práce se skládá ze dvou hlavních částí, kterým předchází vymezení oblasti Kladského pomezí a jeho umístění na mapě. První část se zabývá přírodními atraktivitami Kladského pomezí. Rozebírá jednotlivé přírodní památky a obsahuje základní informace pro potencionálního návštěvníka. Druhá část představuje kulturní bohatství této oblasti, přičemž detailně popisuje jednotlivá města Kladského pomezí. Věnuje se stručné historii, památkám, důležitým událostem a sleduje význam těchto měst pro turistický rozvoj daného území.

Klíčová slova: Kladské pomezí, Kladsko, CHKO Broumovsko, historie, turistika, památky, cestovní ruch, přírodní atraktivita, kulturní atraktivita

Anotation

POVROVÁ, Michaela. *The Kladsko Borderland*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018. 112 pp. Bachelor Degree Thesis.

The aim of this bachelor degree thesis is presenting Kladsko Borderland and its historical and cultural importance to potential readers. The thesis consists of two main parts which are preceded with the one describing location of this region on the map. The first part deals with nature of the Kladsko Borderland. It is concerned with particular natural attractions and the most important information for potential visitor. The second part contains information about cultural wealth of this region and explores towns of the Kladsko Borderland and their sights in detail. This part is devoted to the history of these towns, their sights, important events, thereby it presents importance of these towns for development of tourism in this region.

Key words: Kladsko Borderland, Kladsko, CHKO Broumovsko, history, tourism, sights, natural attractions, cultural attractions

Obsah

Úvod	12
1 Vymezení oblasti Kladské pomezí	13
2 Přírodní atraktivity.....	13
2.1 CHKO Broumovsko	13
2.1.1 Adršpašsko-teplické skály	14
2.1.2 Broumovské stěny	16
2.1.3 Ostaš	18
2.1.4 Křížový vrch	19
2.1.5 Javoří hory	19
2.1.6 Jestřebí hory.....	20
2.2 Stolové hory – Góry Stolowe	22
2.3 Babiččino údolí.....	23
2.4 Peklo	25
2.5 Rokole.....	26
3 Kulturní atraktivity	28
3.1 Náchod a okolí.....	28
3.1.1 Zámek Náchod.....	28
3.1.2 Kostel sv. Vavřince	31
3.1.3. Historická budova radnice	32
3.1.4 Nová radnice.....	32
3.1.5 Regionální muzeum.....	33
3.1.6 Vojenská pevnost Dobrošov	34
3.1.7 Pěchotní srub N-S 82 Březinka	36
3.2 Nové Město nad Metují	37
3.2.1 Zámek a náměstí.....	37
3.2.2 Kostel Nejsvětější Trojice	40

3.3 Česká Skalice a okolí.....	41
3.3.1 Zámek Ratibořice	42
3.3.2 Muzeum Boženy Němcové a Barunčina škola.....	44
3.3.3 Herecký dům Viktorka v Ratibořicích	45
3.4 Jaroměř a Josefov	46
3.4.1 Městská památková zóna.....	47
3.4.2 Pevnost Josefov	48
3.5 Broumov a okolí	49
3.5.1 Broumovský klášter (Benediktinské opatství sv. Václava).....	50
3.5.2 Kostel Panny Marie	52
3.5.3 Broumovská skupina kostelů.....	52
3.5.4 Broumovsko a světové kulturní dědictví UNESCO	53
3.6 Hronov a Police nad Metují.....	54
3.6.1 Rodný dům Aloise Jiráska.....	55
3.6.2 Jiráskovo divadlo.....	55
3.6.3 Klášter a kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují.....	56
3.6.4 Muzeum stavebnice Merkur	57
3.7 Červený Kostelec a okolí.....	58
3.7.1 Domek Boženy Němcové.....	59
3.7.2 Zřícenina hradu Vízmburk	60
3.8 Malé Svatoňovice	62
3.8.1 Muzeum bratří Čapků.....	62
3.8.2 Měděný důl Bohumír.....	63
3.9 Teplice nad Metují.....	64
3.9.1 Horní a Dolní zámek	64
3.9.2 Zřícenina hradu Skály.....	65
3.9.3 Zámeček Bischofstein	66

Závěr.....	67
Seznam použité literatury	68
Seznam pramenů	71
Přílohy obrázky	81
Seznam obrázků.....	81

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá turistickou oblastí Kladského pomezí a jeho přírodními a kulturními hodnotami, které mají nejdůležitější podíl na turistickém potenciálu oblasti. Výběr tohoto tématu byl podmíněn citovou vazbou autorky k této oblasti, která je zároveň i jejím bydlištěm.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, kterým předchází představení této významné a dosud nepříliš doceněné turistické oblasti. První část popisuje přírodní atraktivity Kladského pomezí, mezi nejdůležitější tady patří CHKO Broumovsko, jemuž je věnována velká část práce. Tato rozsáhlá kapitola se zaměřuje na popis, dostupnost, ale i příběhy, které se k těmto přírodním atraktivitám vážou.

Druhá část zahrnuje nejvýznamnější kulturní atraktivity Kladského pomezí. Tato část je rozdělena dle jednotlivých měst, k nimž je vždy připojen krátký popis, stručná historie a kulturní význam pro celou oblast. Poté se autorka věnuje jednotlivým památkám, které se nachází v blízkosti konkrétního města a předkládá čtenáři jejich stručnou historii, popis a základní informace o dostupnosti atraktivity a cenách vstupného.

Součástí práce jsou vlastní fotografie jednotlivých atraktivit, které pomáhají dotvořit celkový dojem o této oblasti.

Hlavním cílem práce je představit čtenáři Kladské pomezí, seznámit ho s jeho bohatstvím, kterým disponuje a podnítit jeho touhu po objevování tzv. Českého koutku, který je zahraničními ale i českými turisty často opomíjený.

1 Vymezení oblasti Kladské pomezí

Kladské pomezí je turistická oblast nacházející se v severovýchodních Čechách při hranicích s Polskem v turistickém regionu Východní Čechy. Tato oblast má kopcovitý terén, který z největší části tvoří Broumovská vrchovina, Krkonošské podhůří a Orlické hory. Nejdůležitějšími řekami, které oblastí protékají, jsou Labe, Metuje a Úpa. Pod turistickou oblast Kladské pomezí spadá 12 měst a mnoho dalších menších obcí. Co se turistického potenciálu týče, má Kladské pomezí hustou síť pěších i cyklistických stezek a několik naučných stezek týkajících se především literárních osobností narozených v tomto kraji.

2 Přírodní atraktivity

Tato část práce se zabývá přírodními krásami Kladského pomezí. Nejvýznamnější je CHKO Broumovsko, které zahrnuje známé i méně známé turistické cíle v přírodě v této oblasti. V této části je kromě přírodních úkazů Českého koutku věnována jedna kapitola i přírodní atraktivitě nacházející se na území Polska.

2.1 CHKO Broumovsko

Území Broumovska a Policka, která se nacházejí v Broumovském výběžku, se stala chráněnou krajinnou oblastí v roce 1991 a to vyhláškou č. 157 Ministerstva životního prostředí. Hlavním účelem CHKO je „*ochrana a postupná obnova hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků a vytvoření a rozvíjení ekologicky optimálního systému všestranného využívání krajiny a jejích přírodních zdrojů v oblasti*“ (Zákon č. 157/1991 Sb., o zřízení chráněné krajinné oblasti Broumovsko) Celková rozloha CHKO je 410 km² a sestává se z Broumovské kotliny a Polické vrchoviny, které od sebe dělí Broumovské stěny. Nejvyšším vrcholem je Ruprechtický Špičák v Javořích horách.

Ochrana tohoto území je rozdělena do 4 zón a to podle míry ochrany dané lokality. Domovské stránky CHKO <http://www.ochranaprirody.cz/> vymezují první zónu jako: „*První zóna o rozloze 35 km² zahrnuje nejcenější přírodní a přírodě blízké ekosystémy skalních oblastí (chráněné většinou ještě formou maloplošného zvláště chráněného území - národní*

přírodní rezervace, přírodní rezervace a přírodní památky) lesní porosty s přírodě blízkou druhovou skladbou a některé lokality druhově bohatých luk a mokřin. Pokrývá 8,5 % území. Veškerá činnost v I. zóně musí být podle zákona podřízena přísnému ochrannému režimu, je tu např. zakázána výstavba, změna vodního režimu, těžba nerostů aj. (viz § 26 zákona o ochraně přírody a krajiny). Území prvních zón zahrnuje nejcennější části území, zejména oblasti maloplošných chráněných území (Adršpašsko-teplické skály, Broumovské stěny, Ostaš, Kočičí skály, Křížový vrch a Borek) a další drobnější fragmenty přirozených společenstev v částech lesa s dochovanou přírodě blízkou druhovou skladbou (Lachovská Hejda, Dlouhý a Rohový vrch v Adršpachu, Pušvíza), popř. nejvýznamnější luční lokality s výskytem zvláště chráněných druhů (mokřadní louky v Řeřišném aj.).“

Právě těmito šesti maloplošnými chráněnými územími se budou zabývat následující podkapitoly.

2.1.1 Adršpašsko-teplické skály

Oblast Adršpašsko-teplických skal je přírodní rezervací od roku 1993. Jde o pískovcové skalní město, které je jedním z největších skalních masivů ve střední Evropě a zároveň je nejnavštěvovanějším místem Kladského pomezí nejen domácími ale i zahraničními turisty.

Již v 18. století se lidé zajímali o tuto oblast a považovali ji za zříceninu zaniklého města. V té době byla zdejší vegetace zničena rozsáhlým požárem. Díky němu však vynikly skalní útvary a vznikly turistické stezky. Tehdy dostalo mnoho skal svá jména, která se používají dodnes.¹ Tato turistická oblast je rozdělena na dva prohlídkové okruhy a to Adršpašský a Teplický okruh, které spojuje tzv. Vlčí rokle. Výchozími body do skalního města jsou Adršpach a Teplice nad Metují.

Trasa Adršpašského okruhu je dlouhá 4 km a je značena zelenou turistickou značkou. Na začátku tohoto okruhu se nachází velký zatopený lom Pískovna, kde může turista využít projížďky na pramici. Na této trase dominují skalní útvary Krakonošovo sedátko, Babiččina lenoška nebo Homole cukru. Zvláštností je gotická brána u Skalního předměstí, která byla dříve hlavním vstupem do skalního města. Nejznámějším a zároveň nejvyšším skalním

¹ Adršpašsko-teplické skály. *Adršpašsko-teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: www.skaly-adrspach.cz

útvarem jsou Milenci. Adršpašský okruh uzavírá tzv. Skalní ozvěna. Odtud je možné se vrátit zpět, pokračovat Vlčí roklí a dále Teplickým okruhem nebo navštívit zámek Adršpach.

Zámek Adršpach byl postaven v roce 1596 Adamem Abrahámem Bohdaneckým z Hodkova na místě původní tvrze z 15. století. Na začátku 17. století byl objekt rozšířen a naposledy byl upraven v roce 1886 hrabětem Prokopem Hartmanem z Klarštejna. V 50. letech minulého století se v budově nacházela ubytovna textilního závodu, poté byl zámek neobydlen a chátral. Od roku 1969 až do roku 1989 sloužil jako depozitář státního úředního ústavu. Až v roce 2013 tuto historickou památku odkoupila obec Adršpach, která budovu zrestaurovala a znovuotevřela veřejnosti v květnu 2014.²

Turistický okruh Teplických skal je 6 km dlouhý a vstupními body je buď Vlčí rokle, nebo Teplice nad Metují. V porovnání s Adršpašským okruhem je tento okruh klidnější, co se týče návštěvnosti a skály jsou zde souvislejší.³ Známými skalními útvary jsou Housenka, Skalní brána, Krakonošova harfa nebo Lední medvěd. Symbolem Teplických skal je ale tzv. Strážní věž.

V blízkosti vstupu do skal se nachází vyhlídka na skály, a to v místě, kde dříve stával strážní hrad Střmen. Tento hrad byl postaven ve 14. století z důvodu obrany hradu Adršpach a zanikl pravděpodobně kvůli nájezdům Slezanů. Dnes na místě, kde hrad stával, nejsou žádné viditelné pozůstatky.⁴

Nejnámější částí Teplického okruhu je Krakonošova zahrada, kolem které se nachází Chrámové a Martinské stěny, Skalní chrám a Skalní koruna a především nejvyšší jeskyně celé přírodní rezervace s názvem Puklinová jeskyně, kde se dříve hrávalo na flašinet.⁵ Teplický okruh je zakončen prostorem nazývaným Sibiř, kde se i v létě udržuje sníh.

Teplickými skalami vede naučná stezka Josefa Vavrouška, pojmenovaná po bývalém ministru životního prostředí. Stezka je vybavena 16 informačními tabulemi, které obsahují informace o historii, fauně a flóře Teplických skal a jeskynním systému Poseidon, který je

² Historie zámku. *Adršpach: Kraj skalních útvarů* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.obecadrspach.cz/turistika/zamek/historie-zamku/>

³ Teplické skály. *Adršpaško-teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.skaly-adrspach.cz/teplicke-skaly.php>

⁴ Hrad Střmen - Teplické skály. *Region Adršpaško-Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.region-adrspach.cz/hrady-zamky-zriceniny/hrad-strmen/>

⁵ Teplické skály. *Adršpaško-teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.skaly-adrspach.cz/teplicke-skaly.php>

největším pískovcovým podzemním systémem v Evropě. Tabule byly v roce 2016 doplněny o dřevorytiny zvířat, která ve skalách žijí. ⁶

Jak již bylo zmíněno výše, systém Poseidon je se svými 27,5 km nejdelším podzemním systémem v Evropě. Tento komplex podzemních labyrintů, propastí a jeskyň byl objeven až v roce 2006 biospeleologem Romanem Mlejnkem. ⁷ Tento systém je unikátní nejen pro svou geomorfologii ale i pro horské rostliny, kořenové útvary a bezobratlé reliktní živočichy, kteří žili na našem území již v době ledové. ⁸

Zajímavé kořenové útvary, které se v systému nachází, vznikly kapáním vody na kořeny stromů, které sem prorostly. Největší kořenový krápník měří 70 cm a měl by být největším stalagmitem svého druhu na světě. Poseidon je pro návštěvníky přístupný jen z části a to mimo jiné hlavně kvůli náročnosti terénu, kterou těžko překonávají i odborníci se speleologickým vybavením. Turisté však mohou navštívit Chrám, největší jeskyni tohoto systému v místě Chrámových stěn. Do budoucna se přístupnost Poseidonu nejspíše nerozšíří a to proto, že by bylo nutné narušit přírodní podmínky tohoto jedinečného místa. ⁹

Přírodní rezervace Adršpašsko-teplických skal je přístupná celoročně v létě od 8 do 18 hodin. Skalní město je ale možné navštívit i mimo otevírací dobu, což zaručuje menší koncentraci turistů a mimo jiné se ve večerních hodinách nevyžaduje vstupné, které v letní sezoně činí 70,- za dospělého. ¹⁰

2.1.2 Broumovské stěny

NPR Broumovské stěny byla vyhlášena v roce 1956 na ploše 638 ha ve vrcholové části stěn. Nejvyššími vrcholy jsou Božanovský Špičák (783 m n. m.), Koruna, Signál, Velká kupa a Supí hnízdo. ¹¹ Od Honského Špičáku (652 m n. m.) až k pohraničnímu sedlu pod

⁶ NAUČNÁ STEZKA JOSEFA VAVROUŠKA. *Teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.teplickeskalny.com/teplicke-skaly/skalni-mesto-cenik/naucna-stezka/>

⁷ Jeskynní systém Poseidon. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://broumovsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/speleologie/jeskynni-system-poseidon/>

⁸ Poseidon podzemní labyrint. *Poseidon podzemní labyrint* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.podzemnisystemposeidon.cz/>

⁹ Jeskyně a pseudokras. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://broumovsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/speleologie/jeskyně-a-pseudokras/>

¹⁰ Vstup a kontakt. *Adršpašsko-teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.skaly-adrspach.cz/vstup-kontakt.php>

¹¹ STRÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 67 ISBN 80-86042-47-2.

polskou Hejšovinou je hřbet Broumovských stěn 12 km dlouhý a v některých místech jen pár metrů široký.

Hřbet je jakýmsi předělem mezi Polickou a Broumovskou pánví. Broumovské stěny jsou typické svou nesouměrností. Směrem k Polici nad Metují jsou svahy mírnější a lépe schůdné. Směrem k Broumovu jsou stěny naopak příkré. Těmto nesouměrným hřbetům se v geomorfologii říká kuesty.¹²

Pozvolné svahy stěn patří do NPP Polických stěn a jsou oblíbené hlavně pro pískovcová skalní města, hluboké rokle, skalní věže, okna a především pro tzv. skalní hříby nedaleko obce Slavný. Tyto hříby vznikly nesouměrným zvětráváním, přičemž vrchní horniny byly odolnější než ty spodní. Tvar hříbu ovlivnily hlavně povětrnostní podmínky.

Oblast od hřebene spadající příkrě směrem k Broumovu je součástí Broumovských stěn. Tyto stěny jsou oproti Polickým stěnám strmější a porostlé bučinami, které jsou domovem výra velkého. Ve skalních věžích hnízdí jiný vzácný dravec a to sokol stěhovavý. Právě kvůli těmto dvěma dravcům byla vyhlášena Ptačí oblast Broumovsko, která je součástí evropské sítě chráněných území NATURA 2000.

Navzdory tomu, že jsou Broumovské stěny turisty často opomíjené, se zde nachází mnoho turistických tras. Hlavními výchozími body z broumovské strany jsou Hvězda nad Hlavňovem, Slavný, Machov, Hony a z polické strany to jsou obce Křinice, Martínkovice nebo Božanov.

Oblíbeným turistickým cílem v Broumovských stěnách je barokní kaple Panny Marie Sněžné a chata Hvězda, která byla vystavěna v alpském stylu. Kaple s hvězdicovitým půdorysem byla postavena mezi lety 1732-33 podle projektu Kiliána Ignáce Dietzenhofera. Na jejím místě stál už v roce 1670 dřevěný kříž s pozlacenou plechovou hvězdou, který tam nechal vztyčit opat Tomáš Sartorius. V roce 1786 byla kaple dekretem císaře Josefa II. zrušena a bylo nařízeno její zbourání. Stavba chátrala až do pol. 19. století, kdy ji nechal opravit opat Jan Nepomuk Rotter. V roce 1855 byla kaple nově vysvěcena a nedaleko byla vystavěna hospoda se sklepy vytesanými ve skále, díky které se stalo toto místo

¹² VÍTEK, J. *Krajinou severovýchodních Čech: hory, kopce, vyhlídková místa, údolí, skály, jeskyně*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Ořtis, 2003. str. 57 ISBN 80-86042-26-X.

vyhledávaným turistickým cílem. Ke kapli vede klenutý most ve skalní rozsedlině a okolí kaple je upraveno na vyhlídkové místo.

Od Hvězdy vede méně náročná červená turistická trasa kolem skalních útvarů s názvy Bumbříček, Mušle nebo Želva až k vyhlídce Supí koš (702 m n. m.). Nejznámější rokli je na této trase rokle Kovářova, kde se nachází jeskyně Kovárna. Pověst říká, že kovář, který patřil do skupiny loupežníků, v rokli uschoval své poklady. V místě je možné navštívit i Mariánskou jeskyni, která je známá reliéfem Panny Marie, který by vytesán do skály O. Rachnerem v roce 1886.¹³

Od kaple Panny Marie Sněžné vede také náročnější modrá turistická trasa, kde je nutné se pohybovat opatrně, jelikož trasa vede přímo po vrcholcích skal. Na konci této trasy jsou tzv. Laudonovy Valy. Jedná se o zbytky vojenských opevnění z roku 1758, které nechal vybudovat generál E. G. Laudon proti Prusům během sedmileté války.¹⁴

2.1.3 Ostaš

Ostaš byla vyhlášena přírodní rezervací v roce 1956 s celkovou plochou 29,5 km. Jedná se o stolovou horu, která se nachází 3 km od Police nad Metují ve výšce 700 m n.m..¹⁵ Tato hora, jejíž jméno je odvozeno od křestního jména Eustach, což byl patron lovců, je opředená množstvím pověstí, podle nichž dostaly některé skalní útvary svá jména.¹⁶

První písemná zmínka o Ostaši pochází z roku 1421 z dob husitských válek, kdy na území Policka vpadli Slezané. Poličané se před nimi ukrývali ve skalách na Ostaši, ale jejich úkryt vyzradil mlynář Holinka. Slezané Poličany povraždili a i Holinkovi nechali setnout hlavu. Na místě, kde byl mlynář zavražděn, byl postaven kříž a později dřevěná kaple. V roce 1859 byla tato kaple přestavěna na kapli kamennou.¹⁷

PP Ostaš je rozdělena na dvě dislokované kry. Ta vrchní se nazývá Horní labyrint. Prochází zde modrá turistická trasa a nachází se zde skalní útvary jako Mohyla smrti, Trpasličí skála, Zrádce nebo Čertovo auto. Jsou zde také dvě vyhlídková místa - Frýdlantská skála, což je zároveň nejvyšší bod Ostaše (700,2 m) a Krtičkova skála. Spodní kra zahrnuje

¹³ Broumovské stěny II. Skalní hřiby a vyhlídky. *Broumovsko: Turistický server* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/broumovske-steny-ii-skalni-hrivy-a-vyhlianky>

¹⁴ STRÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 67 ISBN 80-86042-47-2.

¹⁵ VÍTEK, Jan. *Příroda bez hranic: příhraniční krajinou od Jizerských hor po Beskydy*. 1. Ústí nad Orlicí: Ofitis, 2001. str. 57 ISBN 80-86042-47-2.

¹⁶ STRÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 92-93 ISBN 80-86042-47-2.

¹⁷ DAVID, P., et al. *Velká cestovní kniha: Česká republika*. Praha: Soukup a David, 2001. str. 181 ISBN 1213-3264.

PP Kočičí skály, Sluj českých bratří a Kočičí hrad. Tudy prochází zelená turistická trasa.¹⁸ Sluj českých bratří, 30 m dlouhá puklina ve skále, upomíná na útočiště polického lidu během husitských válek.¹⁹

Na jižním svahu Ostaše se nachází studánka Samaritánka, která je ozdobená reliéfy z pol. 19. století, na nichž je žena podávající Ježíši okov s vodou.²⁰

2.1.4 Křížový vrch

Křížový vrch (667 m) se nachází 1 km od Dolního Adršpachu přímo naproti Adršpašským skalám a byl zapsán jako PR v roce 1956.²¹ Na vrchol Křížového vrchu vede křížová cesta ze 17. století, která je doplněna o skalní reliéfy s výjevy jednotlivých zastavení Krista při cestě na Golgotu. Křížová cesta je zakončena na plošině, kde stojí na kamenném podstavci železný kříž z roku 1857. Na kříži jsou sochy tří svatých – Anny, Josefa a Jana Nepomuckého. Z tohoto místa se naskytuje výhled na Adršpašské skály, Javoří hory a Krkonoše.²²

Toto malé pískovcové město tvoří dvě skupiny pískovcových věží a to stěna Štít, která je součástí Zdoňovského oblouku a Křížový hřbet. Většina skalních věží je pro turisty nepřístupná a vyhledávají ji především horolezci.²³

Trasa na Křížový vrch, měřící 2 km, vede po žlutých značkách a začíná u hotelu Lesní zátiší v Adršpachu.²⁴

2.1.5 Javoří hory

Tyto souvisle zalesněné hory se rozkládají při státních hranicích s Polskem, přičemž pak zasahují i na polskou stranu, kde se nazývají Góry Kamienne a kde také leží nejvyšší

¹⁸ Ostaš - skalní bludiště. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z <http://www.atlasceska.cz/kralovehradecky-kraj/ostas-skalni-bludiste/>

¹⁹ Ostaš. *Broumovsko: Turistický server* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cz/ostas/ostas>

²⁰ STŘÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 93 ISBN 80-86042-47-2.

²¹ STŘÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 84 ISBN 80-86042-47-2.

²² Křížový vrch - Adršpach, Adršpašské skály. *Region Adršpaško - Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.region-adrspach.cz/vyhličky-rozhledy-kopce/krizovy-vrch/>

²³ VÍTEK, J. *Krajinou severovýchodních Čech: hory, kopce, vyhlídková místa, údolí, skály, jeskyně*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2003. str.13 ISBN 80-86042-26-X.

²⁴ Křížový vrch - Adršpach, Adršpašské skály. *Region Adršpaško - Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.region-adrspach.cz/vyhličky-rozhledy-kopce/krizovy-vrch/>

vrchol tohoto pohoří Waligóra (936 m). Hory jsou tvořeny především vyvřelými horninami z doby mladších prvohor.²⁵

Na českém území se pohoří rozpíná v délce 17 km po hranicích od Meziměstí až k Božanovu a dělí se na dvě části. První částí je Ruprechtický hřbet, kde se nachází Ruprechtický Špičák (880 m), nejvyšší bod Javořích hor na české straně, na němž stojí 30 m vysoká rozhledna. Nižší část pohoří se nazývá Šonovský hřbet s nejvyšším vrcholem Bobří vrch (740 m).²⁶

Turisticky nejnavštěvovanějším místem je výše zmíněný Ruprechtický Špičák s výhledem na české i polské území. Výchozími body jsou Meziměstí a Broumov, odkud vede několik značených turistických stezek. Jedna z tras se nazývá *Tulákem v Javořích horách* a vede po hřebenu hor od Ruprechtic až do Broumova. Jediným záchytným bodem jsou Janovičky, kde se nachází ubytovací i stravovací zařízení. Zdatný turista by měl podle autorů knihy Broumovsko zvládnout trasu za jeden den, méně zdatný za dva.²⁷

Unikátem Javořích hor je tzv. Třípanský kámen na Bukové hoře (638 m) při českých hranicích s Polskem. Jedná se o dvoumetrový hraniční kámen z pískovce z roku 1754, který vytyčuje území, kde se střetávaly hranice tehdejšího Dolního Slezska, Kladska a Broumova. Na kameni jsou vytesány erby a iniciály panovníků těchto historických území.²⁸

2.1.6 Jestřebí hory

Hřeben Jestřebích hor, patřící od roku 1991 do CHKO Broumovsko, se rozprostírá v délce 17 km. Jde o zalesněný horský hřbet, který je tvořen usazenými horninami karbonského stáří, slepenci a pískovci. Nejvyšším bodem Jestřebích hor je Žaltman (739 m), na němž se nachází rozhledna s výhledy na Krkonoše, Javoří hory, Adršpaško-teplické skály, Babiččino údolí nebo Rozkoš. Pod Jestřebími horami se nachází celkem 12 obcí, které v roce 1999 utvořily Svazek obcí Jestřebí hory, které se snaží o propagaci tohoto regionu.²⁹

²⁵ STŘÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 77 ISBN 80-86042-47-2.

²⁶ STŘÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 77 ISBN 80-86042-47-2.

²⁷ Tulákem v Javořích horách. *Region Adršpaško - Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.region-adrspach.cz/aktivni-vyziti/turisticke-stezky/tulakem-v-javorich-horach/>

²⁸ Třípanský kámen. *Krajinou a přírodou východních Čech* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://bohemiaorientalis.cz/tripansky-kamen/>

²⁹ VÍTEK, J. *Krajinou severovýchodních Čech: hory, kopce, vyhlídková místa, údolí, skály, jeskyně*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Ofis, 2003. str. 25 ISBN 80-86042-26-X.

Jestřebí hory jsou známé z pohádek bratří Čapků, kteří je nazývali Brendy, jak se Jestřebím horám dříve říkávalo. Díky bratřím Čapkům se turista v Jestřebích horách často setkává s pohádkovou postavou Lotranda. Nedaleko Žaltmanu může například najít Lotrandovo doupě, což je skalní převis, ze kterého visí řetěz s hákem.³⁰

Hřebenovou trasou je tzv. Panská cesta, která začíná u obce Odolov u hospody U Lotranda a končí na Pasekách, kde se nachází Jestřebí bouda a chata Čepelka. U Odolova na zelené turistické trase je možné navštívit známé Kryštofovy kameny. Jde o tzv. araukarity, což jsou „*prokřemenělé kmeny karbonských dřevin...*“³¹. Tento přírodní úkaz „zkamenělých stromů“ je možné zhlédnout i v okolních obcích např. na náměstí v Malých Svatoňovicích u pomníku bratří Čapků.³²

Od Kryštofových kamenů vede trasa dál ke Kolčarce (691 m), pod níž se nachází bunkr. V Jestřebích horách je možné najít velké množství těchto hraničních opevnění z druhé světové války, o která se starají členové klubu vojenské historie Odolov a některá z nich se dají o víkendech dokonce i navštívit. Jako rozcestník na Panské cestě platí Bílý kůl, odkud lze dojít ke kilometr vzdálené rozhledně Žaltman nebo na vzdálenější Paseky. Rozhledna byla vystavena v roce 1967, sbírka na ni však byla zahájena již v roce 1921. Na začátku července 2017 byla vyhlášena nová sbírka na rekonstrukci rozhledny. Mimo jiné se na trase mezi Žaltmanem a Malými Svatoňovicemi nabízí výlet po památkách důlní činnosti, která zde byla ukončena v roce 1991. Jak už bylo zmíněno, Panská cesta končí na Pasekách, kde se může turista občerstvit.³³

Na východě Jestřebích hor se rozprostírá tzv. Maternická část. Zde je důležité zmínit Skalákovu studánku na modré turistické značce. Toto místo je spojené nejen s Jiráskovými *Skaláky* a s pověstí o lakomé selce a zkamenělých bochnících chleba, které jsou přímo u pramenu studánky, ale také se zázračnou vodou, která prý vyléčila cholera v 19. století. Vděční lidé poté pověsili na stromy v okolí studánky obrázky svatých.

³⁰ VÍTEK, J., et al. *Východní Čechy a okolí: nejkrásnější výlety*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Flétna, 2010. str. 160 ISBN 978-80-903652-8-5.

³¹ VÍTEK, J. *Krajinou severovýchodních Čech: hory, kopce, vyhlídková místa, údolí, skály, jeskyně*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Ofis, 2003. str. 25 ISBN 80-86042-26-X.

³² VÍTEK, J. *Krajinou severovýchodních Čech: hory, kopce, vyhlídková místa, údolí, skály, jeskyně*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Ofis, 2003. str. 26 ISBN 80-86042-26-X.

³³ VÍTEK, J., et al. *Východní Čechy a okolí: nejkrásnější výlety*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Flétna, 2010. str. 30-31 ISBN 978-80-903652-8-5.

Pověstmi opředená je také stolová hora Turov (603 m) u Hronova jinak také „Blaník Jiráskova kraje“. Jak už z názvu vyplývá, spisovatel A. Jirásek tuto horu často zmiňoval ve svých dílech. Nejznámější pověst, která se k této hoře váže, je o svatováclavských rytířích, kteří čekají uvnitř hory, aby přispěchali na pomoc ve zlých časech. Na Velký pátek vyjíždějí z hory a projíždí se po lesích, odkud je pak prý slyšet řinčení zbraní.³⁴

2.2 Stolové hory – Góry Stolowe

Národní park Stolových hor se nachází v Polsku při polsko-české hranici a je jakýmsi pokračováním českých Broumovských stěn. Park byl vyhlášen 16. 9. 1993, ale již v 50. letech zde byly ustanoveny tři přírodní rezervace: Velká Hejšovina, Bludné skály a Batorowské rašeliniště. Stolové hory se rozkládají na ploše 63 km² a měří 17 km od polsko-českých hranic až k Polanici Zdrój. Nejvyšším bodem hor je Velká Hejšovina (919 m n. m.). Tento vrchol popsal jako „korunu“ a dominantu celých Stolových hor šestý prezident USA John Quincy Adams takto: „*This range of rocks extends about eight or ten English miles and begins and ends, so abruptly, that it looks as if it, were a crown upon the head of the mountain on which it stands, and which is otherwise not higher than those that run from both ends of the Heuscheuer ...*“³⁵

Tyto pískovcové hory jsou místem rozmanité flóry, která zahrnuje mechy, lišejníky a bahenní rostliny. Rostou zde i mnohé endemitické rostliny, jako je borovice bahenní nebo lomikámen růžicovitý. Velkou část hor pokrývají převážně smrkové stromy, které jsou však uměle vysázené. Fauna zde není tak bohatá jako flóra, přesto zde žijí vzácní dravci a hadi.

Parkem prochází tzv. Silnice sta zatáček, která spojuje na jedné straně Kudowu Zdrój a na druhé Radkow. Park je velmi oblíbeným turistickým cílem, proto zde vznikla hustá síť turistických tras a cyklostezek, přičemž nejnavštěvovanějšími jsou Bludné skály a Velká Hejšovina, mezi méně navštěvované patří Radkowské skály, Výří skály a Skalní hříby.

Park je přístupný po celý rok, ale vyplatí se trasu předem dobře naplánovat, protože některé části jsou hlavně během zimy uzavřené. Vstupné do Bludných skal a na Hejšovinu

³⁴ STŘÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 109 ISBN 80-86042-47-2.

³⁵ Góry Stołowe - kraina zrodzona z morza. *Góry Stołowe - kraina zrodzona z morza* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pngs.com.pl/index.html>

činí 7 zř. Výchozím bodem z Čech je silnice z Náchoda do Kudowy Zdrój, odtud je pak park vzdálen 10 km.³⁶

2.3 Babiččino údolí

Babiččino údolí je národní přírodní památkou, která se rozprostírá od České Skalice až k Ratibořicím podél řeky Úpy. Svůj název nese po hlavní postavě knihy Boženy Němcové *Babička* a jako první toto jméno použil v roce 1878 lékař a spisovatel Otakar Jedlička.³⁷

Babiččino údolí bylo vyhlášeno státní krajinnou a národní rezervací již v roce 1952. Později bylo zahrnuto do chráněného krajinného území a dnes je chráněno jako NPP Babiččino údolí.³⁸

Údolí je oblíbené u turistů hlavně kvůli tomu, že se k němu váže děj knihy *Babička* a že právě zde prožila dětství významná česká spisovatelka Božena Němcová. K údolí turistu zavede 7 km dlouhá naučná stezka Babiččino údolí, na níž je přes 18 informačních tabulí a 7 literárních a přírodovědných zastavení. Trasa začíná u Barunčiny školy v České Skalici a končí u Rýzmburského altánu.

Mezi nejznámější zastavení v Babiččině údolí patří bezpochyby Staré bělidlo, Panská hospoda, Viktorčin splav, sousoší Babičky s dětmi, Ludrův mlýn a samozřejmě také zámek Ratibořice, o němž je více v kapitole kulturních atraktivit.

„Bylo to stavení nevelké, ale hezoučké. Okolo oken, obrácených k východu, táhla se vinná réva, před okny pak byla malá zahrádka plná růží, fial, rezedky i salátu, petrželky a jiné drobné zeleniny. Na severovýchodní straně byl ovocný sad a za ním táhla se louka až ke mlýnu. Velká stará hruška stála při samém stavení, kladouc se všemi svými ratolestmi na šindelem krytou střechu, pod níž hnízdilo mnoho vlaštovic. Uprostřed dvorku stála lípa, pod ní lavička. Na jihozápadní straně bylo menší stavení hospodářské a za tím táhlo se chrastí a křoví až k splavu nahoru. Okolo stavení vedly dvě cesty. Jedna vozová, kterou mohl nahoru

³⁶ Góry Stołowe - kraina zrodzona z morza. *Góry Stołowe - kraina zrodzona z morza* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pnsg.com.pl/index.html>

³⁷ Česká Skalice. *Ratibořice a Babiččino údolí: Ratibořický zámek* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ceskaskalice.cz/cs/nase-mesto/ratiborice-a-babiccino-udoli/>

³⁸ RUBÍN, J., et al. *Přírodní památky, rezervace a parky*. 1st ed. Praha: Olympia, 2004. str. 102 ISBN 80-7033-826-1.

podél řeky k rýznburskému dvorci a na Červenou Hůru aneb dolů ke mlýnu a vždy podél řeky až do nejbližšího městečka, malou hodinku cesty vzdáleného. Řeka ta je divoká Úpa, která utíká z hor Krkonošských, vrhající se přes sráže a skály, prolínající se úzkými údolínami až do roviny, kudy bez překážky do Labe pospíchá, ustavičně mezi zelenými břehy, majíc z jedné strany vysoké stráně porostlé rozličným stromovím.“³⁹

Takto Božena Němcová popisuje Staré bělidlo a přírodu v údolí. Zde podle knihy měla žít Barunka Panklová se svou rodinou a babičkou. Božena Němcová si ale děj a mimo jiné i charakter babičky zidealizovala, takže dnes například víme, že Panklovi na Starém bělidle nikdy nežili. Božena Němcová zde strávila prázdniny až se svými dětmi v roce 1844. Ve skutečnosti Barunčina rodina žila v blízkosti zámeckého skleníku, kde stávalo původní bělidlo, které nechala později kněžna Zaháňská zbourat a rodina se poté musela přestěhovat do přízemního bytu panského dvora. Dnešní Staré bělidlo, roubený dům, nechal postavit roku 1797 mlynář A. Ruder. V roce 1842 ho prodal syn A. Rudera společně s mlýnem náchodské vrchnosti. Po roce 1945 byl do domku umístěn dobový nábytek, tak aby místo co nejvíce připomínalo dějiště literárního díla *Babička*.⁴⁰

Přímo u Starého bělidla je tzv. Viktorčin splav, který se jmenuje podle další z postav knihy *Babička*. Splav byl postaven v roce 1842 z důvodu zavodňování ratibořických luk.⁴¹ Byl však tolikrát přestavován, že dnes již nevypadá tak jako v době, kdy zde žila Barunka.

Od Starého bělidla směrem k ratibořickému zámku může turista navštívit Rudrův (Ludrův) mlýn a Panský hostinec. Projde přitom kolem sousoší Babičky s dětmi, které bylo vytesáno v roce 1922 sochařem Ottou Gutfreundem. Sousoší bylo odkryto ke 100. výročí narození B. Němcové.⁴² Na kamenném podstavci stojí v pozadí Babička a v popředí pak její vnoučata Barunka, Adélka, Vilém a Jan a psi Sultán a Tyrl.

Panský nebo také jinak Ludrův mlýn z roku 1733 získal sňatkem v roce 1773 s mlynářovou dcerou Antonín Rudr. Jde o jednopatrový dům vystavěný z kamene, v jehož dolní části se nachází mlýnice a pekárna a v horní části pak pokoje, kde žil mlynář s rodinou. Mlýn prodal syn Antonína Rudra společně se Starým bělidlem v roce 1842 náchodskému panství. Budova byla pak různě pronajímána a mletí mouky se zastavilo v roce 1914. Později

³⁹ NĚMCOVÁ, B. *Babička*. 1st ed. Praha: Svoboda, 1987. str. 20

⁴⁰ Česká Skalice. *Ratibořice a Babiččino údolí: Ratibořický zámek* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ceskaskalice.cz/cs/nase-mesto/ratiborice-a-babiccino-udoli/>

⁴¹ STŘÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 62 ISBN 80-86042-47-2.

⁴² STŘÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. str. 62 ISBN 80-86042-47-2.

přibyla k mlýnu empírová budova sloužící jako mandl a mlýn fungoval až do roku 1949 jako textilní úpravna. V roce 1950 byl pak mlýn přestavěn do původní podoby. Stejně jako na Starém bělidle i zde může návštěvník zhlédnout předměty každodenní potřeby z 19. století a zároveň se může dozvědět něco o mlynářském řemesle. Plné vstupné stojí 20 Kč a platí současně pro Ludrův mlýn i Staré bělidlo.⁴³

Naproti Rudrovu mlýnu stojí Panský hostinec, který je také zmiňován v knize *Babička* v souvislosti s postavou Kristly, která tam sloužila. Na místě dnešního hostince stávala dřevěná hospoda vystavěná už v roce 1587. V 18. století byli majiteli hospody manželé Celbovi, jejichž syn Dominik Celba přestavěl kolem roku 1850 původní dřevěnou budovu na kamennou a v roce 1858 ji prodal princovi Jiřímu Vilémovi Schaumburg-Lippe. Od té doby se stal hostinec hostincem panským. Dnes již Panský hostinec není v provozu a postupně chátrá.⁴⁴

Tradiční kulturní akcí, konající se každoročně na začátku června v Babiččině údolí a na Ratibořickém zámku, jsou tzv. Oživé Ratibořice. Turista se tak při procházení Babiččiným údolím může setkat s oblíbenými postavami z knihy *Babička*, jako je paní kněžna, komtesa Hortensie a samozřejmě hlavně babička s dětmi.

2.4 Peklo

Peklem se nazývá údolí při řece Metuji mezi Náchodem a Novým Městem nad Metují. Část tohoto údolí byla v roce 1997 vyhlášena přírodní rezervací, a to hlavně kvůli výskytu chráněných druhů rostlin a živočichů. Výchozími body do Pekelského údolí může být buď město Náchod anebo Nové Město nad Metují.

Z Nového Města nad Metují vede do Pekla červená turistická trasa, která kopíruje řeku Metuji. Právě tato řeka vytvořila zajímavé skalní útvary a soutěsky, ke kterým se vztahují různé pověsti. Například podle knihy Jana Vítka by se v jedné části Metuje, nazvané Svojanův vír, měly schovávat ryby s kočičími hlavami.⁴⁵

⁴³ Česká Skalice. *Ratibořice a Babiččino údolí: Ratibořický zámek* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ceskaskalice.cz/cs/nase-mesto/ratiborice-a-babiccino-udoli/>

⁴⁴ Panský hostinec. *Zámek Ratibořice a Babiččino údolí* [on-line]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ratiborice-babiccino-udoli.cz/babiccino-udoli/pansky-hostinec/>

⁴⁵ VÍTEK, J. *Krajinou severovýchodních Čech: hory, kopce, vyhlídková místa, údolí, skály, jeskyně*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2003. str. 6 ISBN 80-86042-26-X.

Nejčastějším cílem turistů je v Pekle Bartoňova útulna, jejímž architektem byl Dušan Jurkovič. Dříve na jejím místě stál mlýn Pekelec, který byl roku 1912 přestavěn na restauraci pro pana Bartoně, tehdejšího majitele zámku v Novém Městě nad Metují. Restaurace svým vzhledem skvěle zapadá do přírody Pekelského údolí, hlavně díky prvkům lidové architektury, které Jurkovič při stavbě užil.

U restaurace se sbíhá 8 turistických tras, takže si turista může vybrat, kam poputuje dále. Buď se může vydat zpět po žluté trase do Nového Města, nebo směrem k městu Náchod přes Dobrošov (624 m), kde se nachází jak pevnostní opevnění z roku 1938, o kterém více v samostatné kapitole, tak vyhlídkové místo a zároveň restaurace s názvem Jiráskova chata.⁴⁶

Jiráskova chata stojí na místě, kde se již v roce 1895 nacházela vůbec první česká turistická útulna a šestimetrová rozhledna. Kvůli velké návštěvnosti bylo v roce 1910 rozhodnuto rozšířit útulnu o restauraci. Projekt vedl již výše zmíněný architekt Dušan Jurkovič. Přestavba budovy probíhala mezi lety 1912-1914 a po první světové válce získala se souhlasem spisovatele Aloise Jiráska své jméno. V roce 1921, po sbírce finančních prostředků, byl položen základní kámen a od 30. 9. 1923 byla chata přístupná veřejnosti.⁴⁷

Od svého otevření byla chata ještě rozšířena a úplně poslední rekonstrukce proběhla v roce 2002. V chatě je k dispozici celkem 42 lůžek a to v dvoulůžkových, pětilůžkových a vícelůžkových pokojích. Základní cena za noc bez stravy stojí 250,-, polopenze pak 400,-. V restauraci se nachází celkem 60 míst a její prostory lze využít k pořádání různých společenských akcí. Jídelní lístek nabízí hlavně českou kuchyni.⁴⁸

2.5 Rokole

Rokole je poutní místo nedaleko Nového Hrádku u Nového Města nad Metují. Název je odvozen od slova rokle, ve které podle pověsti zabloudilo malé děvčátko, které se začalo modlit k Panně Marii, která ho měla vyvést z rokly a zachránit. Na místě zjevení Panny Marie vytryskl pramen léčivé vody, která prý zachránila mnoho vážně nemocných lidí. Jako

⁴⁶ Peklo, které si zamilujete.: Výlet do kaňonu Metuje. *Cestování: Idnes.cz* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: https://cestovani.idnes.cz/peklo-ktere-si-zamilujete-vylet-do-kanonu-metuje-f6s/-tipy-na-vylet.aspx?c=A090128_165157_igcechy_tom

⁴⁷ DAVID, P., et al. *Velká cestovní kniha: Česká republika*. Praha: Soukup a David, 2001. str. 179 ISBN 1213-3264.

⁴⁸ Ubytování. *Jiráskova chata: Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.jiraskovachata.cz/ubytovani/>

poděkování Panně Marii, pověsili lidé na strom v blízkosti pramene mariánský obrázek a na témže místě byla později vystavěna dřevěná kaplička, která byla v roce 1859 přestavěna na kapli zděnou. O rok později byl pro kapli pořízen obraz Panny Marie s Ježíškem, takzvaný obraz Panny Marie Rokolské, od hradeckého malíře Klemense. V roce 1871 byl postaven před kaplí kamenný sloup se zasklenou sochou Panny Marie a od té doby se pravidelně koná každoroční pout', která připadá na 8. září.⁴⁹

V roce 1930 zde nechal postavit továrník Příbyl z Nového Města pseudogotický kostel, který byl vysvěcen 19. 8. 1945. Na hlavním oltáři v presbytáři pak byla umístěna socha Panny Marie Rokolské od sochaře Josefa Marka, která byla zhotovena podle obrazu v kapličce. Nedaleko kostela se nachází dřevěná stavba, která byla poutníky pojmenována Loreta. Jde o jakýsi ochoz, na jehož stěnách jsou umístěny obrazy Sedmi bolestí Panny Marie.⁵⁰

Jakousi raritou je svatyňka Betlém, která byla postavena podle kapličky v Schönstattu. Jedná se o první kapličku svého druhu v Čechách. Nedaleko ní se nachází provinční dům, v němž dodnes žijí řádové sestry. Za zmínku ještě stojí částečně zchovalá křížová cesta v lese z roku 1874, která sestává z kamenných sloupců s litinovými reliéfy.⁵¹

⁴⁹ ŠIDA, L. *Kladské toulky: Turistický průvodce Kladským pomezím*. 1st ed. Hronov: Šida Lukáš, 2013. 335 p. ISBN 978-80-260-2617-4.

⁵⁰ Rokole. *Městské informační centrum: Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.infocentrum-nmmn.cz/index.php/rokole>

⁵¹ Poutní místo Rokole. *Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: http://www.novemestonm.cz/turista/okoli-noveho-mesta-nad-metuji/poutni-misto-rokole-0_60.html

3 Kulturní atraktivita

Předchozí část práce se zabírala přírodní krásou Kladského pomezí. Druhá část se zaměřuje na kulturní atraktivita území, které jsou stejně tak jako příroda důležitou součástí motivace k navštívení této turistické oblasti. Tato kapitola se věnuje nemovitým památkám, což jsou zámky a tvrze, církevní památky, vojenské památky, muzea a lidová architektura.

3.1 Náchod a okolí

Město Náchod je nejen turistické centrum Kladského pomezí, ale je i velmi významným městem z historického hlediska, protože tudy vedla zemská stezka z Čech do Slezska. Náchod se pyšní řadou historických památek, ale i osobnostmi, které se zde narodily. Nejznámějším rodákem je spisovatel Josef Škvorecký, jehož sochu můžeme najít na náměstí T. G. Masaryka a jehož dílo připomíná každoroční festival Náchodská Prima sezóna. Centrum města, kde se nachází např. kostel sv. Vavřince, obě radnice a nad nimi zámek, je městskou památkovou zónou. Na Náchod, směrem k Polsku, navazuje Běloves, bývalé lázně ze 17. století s léčivým pramenem Ida, pojmenovaným po princezně Idě Schaumburg-Lippe, která se prý díky této minerální vodě vyléčila z nemoci. V Náchodě jsou i důležité památky vojenského charakteru, jako je pěchotní srub Březinka nebo národní kulturní památka pevnost Dobrošov.

3.1.1 Zámek Náchod

Zámek Náchod se nachází na zalesněném vrcholku nad stejnojmenným městem, jehož jméno je poprvé zmiňováno už v roce 1254. Osada Náchod také nazývaná jako Brána zemská však existovala již ve 12. století z důvodu obchodní stezky, která tudy procházela a spojovala Čechy s Kladskem. Nad osadou byl vybudován dřevěný hrad, který byl v roce 1270 nahrazen hradem kamenným, jenž stál na místě dnešního zámku. Pod novým hradem poté vznikla i nová osada a pro původní osadu se od té doby začal používat název Starý Náchod, později v 16. století Staré město nad Metují. Samotné jméno osady a později města má původ ve slově „choditi“, což potvrzuje, že osada ležela na důležité obchodní stezce.⁵²

⁵² BOUZA, E., et al. *Zámek Náchod*. 1st ed. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové, 1972. str. 3
ISBN 978-80-260-2617-4

Jak už bylo zmíněno, nedaleko původního dřevěného hradu byl postaven hrad Náchod a to hlavně z důvodu potřeby vyšší ochrany provozu na zemské stezce. Hrad, který sestával z hlavního paláce, obranné válcové věže a jediného nádvoří, nechal postavit Hron z Náchoda v roce 1270. Jméno tohoto rytíře je poprvé zmiňováno v Dalimilově kronice v souvislosti s římským sněmem, kterého se Hron společně s dalšími dvěma rytíři zúčastnil jako zástupce Václava I. Zde také získal svůj erb s černým lvem na zlatém štítě.⁵³

Za dob vlády Jana Lucemburského byla vybudována fortifikace hradu spojená s městskými hradbami. Hradby podobného typu existovaly ve městech, jako je Jaroměř, Chrudim nebo Trutnov. Městské hradby se nezachovaly, zůstaly pouze fragmenty, příkladem je část hradby v ulici Krámská za domem čp. 29 nebo 89 m dlouhý úsek hradeb na zámeckém vrchu.⁵⁴

V roce 1327 získal hrad Náchod rod Berků z Dubé a z Lípy, který ho postoupil Bočkovi z Kunštátu. Během několika let se poté na hradě vystříдалo několik majitelů, jako byl loupeživý rod Koldů ze Žampachu, husitský král Jiří z Poděbrad, Pernštejnové nebo rod Smiřických. Právě tento posledně zmíněný rod se zasloužil o největší rozkvět města a přestavbu gotického hradu na renesanční zámek s pro něj typickou sgrafitovou fasádou. Obytný palác byl upraven a rozšířen o nové křídlo s arkádovým ochozem. Výškově rozdílné nádvoří bylo rozděleno na dvě a to horní a dolní, která byla spojena schodištěm pod novou hodinovou věží. Původní válcová věž byla doplněna o ochoz. Rod Smiřických vlastnil Náchod až do roku 1620.⁵⁵

Se Smiřickými byl spřízněn další majitel zámku a města Albrecht z Valdštejna, jehož jedním z možných míst narození může být právě i náchodský zámek. Albrecht však neměl o panství zájem, a proto ho prodal Trčkům z Lípy. Adam Erdman Trčka z Lípy byl posledním českým vlastníkem panství, který v roce 1627 do Náchoda pozval italského šlechtice a dalšího majitele náchodského panství Octavia Piccolominiho. Právě Octavio nechal zhotovit pro náchodský zámek vzácné vlámské gobelíny, které jsou dnes nejcennější součástí náchodských sbírek. Rod Piccolomini držel panství mezi lety 1634 a 1783 a během tohoto období nechal zmodernizovat opevnění zámku, jehož součástí byla i dělostřelecká bašta turion v severní

⁵³ FETTERS, A., et al. *Zanechali stopu: Osobnosti kultury v Náchodě*. 1st ed. Liberec: Nakladatelství Bor, 2013. str. 11 ISBN 978-80-87607-23-7.

⁵⁴ SKALICKÝ, A. *Náchod: Soupis a popis památek*. 1st ed. Náchod: Státní okresní archiv, 2003. str. 5 ISBN 80-86676-03-X.

⁵⁵ WACHSMANOVÁ, V., et al. *Náchod: Státní zámek a okolí*. 2nd ed. Náchod: Sportovní a turistické nakladatelství, str. 8

části zámku. Na přeměně renesančního zámku v barokní sídlo se podílel italský architekt Carlo Lurago, který pracoval podle návrhů Giovanni Pieroniho. Carlo Lurago se spolupodílel i na přestavbě náhodské radnice.⁵⁶ Nebyl ale jediným italským umělcem na náhodském panství, spolupracovali s ním sochaři Giovanni Spinetti a Carlo Serena nebo malíř Giovanni Vanetti. Nejvýznamnějším architektonickým dílem je Španělský sál, jehož výška přesahuje dvě podlaží. Strop je vyzdoben freskou od Fabiána Harovníka a G. Vanettiho. Jedná se o apoteózu Octavia Piccolominiho vystupujícího na horu Olymp. Mezi lety 1650-1659 vznikl tzv. Piccolominský zámek, který se skládá ze dvou hlavních a dvou vedlejších křídel a raně barokní kaple Nanebevzetí Panny Marie. V letech 1744-1757 byla postavena nová jízdárna a založena Piccolominská zahrada ve francouzském stylu.⁵⁷

Mezi lety 1792-1839 držel panství rod Kuronských. Petr Biron, vévoda Kuronský, koupil náhodské panství v roce 1792 a v rukou tohoto šlechtice se stal zámek společenským střediskem, kde se setkávala šlechta na plesech, hostinách a koncertech. Proto bylo nutné zmodernizovat interiéry zámku a vybavit je novým nábytkem. Vévoda Kuronský nechal v prvním patře turionu vybudovat zámecké divadlo, na Červeném kopci bylo zřízeno divadlo přírodní a doposud holý zámecký vrch byl zalesněn a adaptován na park. Po jeho smrti zdědila panství jeho dcera Kateřina Bedřiška Vilemína Benigna, vévodkyně Zaháňská známá z knihy B. Němcové *Babička*. V tomto období byl ukončen stavební vývoj zámku.⁵⁸

V roce 1842 získal panství kníže Jiří Vilém Schaumburg-Lippe, jehož rod držel panství a zámek až do jeho konfiskace v roce 1945. Právě v roce 1842 vznikl na severní straně zámku anglický park, který je nazýván Idiny sady po své zakladatelce Idě Schaumburg-Lippe.⁵⁹ Syn Jiřího Viléma, Vilém Karel August, byl průmyslovým podnikatelem a také možná proto se údajně uvažovalo o zřízení tabákové továrny na zámku, k čemuž nakonec nedošlo. Za prusko-rakouské války v roce 1866 byl na zámku lazaret pro vojáky a na konci války nechal kníže zřídit za zámeckou alejí hřbitov pro padlé vojáky. Na tomto hřbitově byli

⁵⁶ ŠAFÁŘ, O., et al. *Radnice v Náchodě*. Městský národní výbor, 1981. str. 5

⁵⁷ SKALICKÝ, A. *Náchod: Soupis a popis památek*. 1st ed. Náchod: Státní okresní archiv, 2003. str. 8 ISBN 80-86676-03-X.

⁵⁸ FETTERS, A., et al. *Zanechali stopu: Osobnosti kultury v Náchodě*. 1st ed. Liberec: Nakladatelství Bor, 2013. str. 17 ISBN 978-80-87607-23-7.

⁵⁹ SKALICKÝ, A. *Náchod: Soupis a popis památek*. 1st ed. Náchod: Státní okresní archiv, 2003. str. 24 ISBN 80-86676-03-X.

pak pohřbívání i členové rodu Schaumburg-Lippe. V roce 1945 přešel zámek do vlastnictví státu a pro turisty byl poprvé otevřen v roce 1978.⁶⁰

Dnes zámek nabízí návštěvníkům 3 základní a 7 doplňkových prohlídkových okruhů. První okruh zaujímá reprezentační prostory prvního zámeckého patra s interiéry ze 17. a 18. století. Na tomto okruhu může návštěvník zhlédnout vzácné bruselské gobelíny, které pro zámek pořídil Octavio Piccolomini. Druhý okruh prochází druhým patrem s hostinskými pokoji rodu Schaumburg-Lippe, kde jsou vystaveny zbraně 19. století a krajinomalby a veduty města Náchod. Třetí okruh je potom zaměřen na salony, které obýval vévoda Kuronský a kněžna Zaháňská. Návštěvníkům jsou k dispozici cenově výhodnější a časově náročnější kombinované okruhy. Zvláštními okruhy jsou pak ty, které návštěvníka zavedou do sklepení zámku, na věž a do kaple nebo dokonce na půdu zámku. O prázdninách se zde konají prohlídky pro děti, kdy je v historických převlecích provází vévoda Kuronský nebo kněžna Zaháňská.⁶¹

Mezi hlavní atraktivity zámku patří medvědárium, které se nachází v původním hradním příkopu. Bylo založeno v roce 1994 a je největším medvědáriem v České republice. V současnosti jsou zde dva medvědi, Ludvík a Dáša, kteří byli převzati do péče z pražského cirkusu Emila Šimka v roce 1994. Majiteli medvědů je město Náchod a Zoo Dvůr Králové, která zajišťuje veterinární dozor.⁶²

3.1.2 Kostel sv. Vavřince

Tento barokní farní kostel se nachází na náměstí T. G. Masaryka pod zalesněným vrcholem se zámekem. První zmínka o něm je z roku 1350. V roce 1570 kostel vyhořel a v následujících osmi letech byl rekonstruován italským mistrem Baltasarem Vlachem, kterého do Náchoda pozval Albrecht ze Smiřic. Vlach vytvořil novou klenbu a v ní kruchtu - kostelní kůr, který je přístupný pomocí zvláštního schodiště.⁶³

Kostel je jednolodní stavbou se dvěma věžemi po stranách, kterým se říká Adam a Eva. Nejstarší částí je kněžiště. Věže kostela byly postaveny ze dřeva a cibulové bání jsou

⁶⁰ BOUZA, E., et al. *Zámek Náchod*. 1st ed. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové, 1972. str. 9 ISBN 978-80-260-2617-4

⁶¹ Prohlídkové okruhy. *Náchod* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-nachod.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy>

⁶² MEDVĚDÁRIUM NA NÁCHODSKÉM ZÁMKU. *Náchod* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-nachod.cz/cs/medvedarium>

⁶³ Kostel sv. Vavřince Náchod. *Královéhradecký kraj: Turistický portál* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/dr-cs/105071-kostel-sv-vavrince-nachod.html>

taktěž dřevěné. Věže byly sníženy a doplněny o tuto dřevěnou nástavbu po roce 1663, kdy byla budova poničena požárem.⁶⁴

V kostele se nachází hrobka rodu Smiřických, samotný Albrecht Václav Smiřický ze Smiřic byl zde pohřben v roce 1614. Vedle oltáře se je rodový epitaf se čtyřmi erby, které patřily této šlechtické rodině.⁶⁵

3.1.3. Historická budova radnice

Na původním místě dnešní historické radnice ve východním rohu náměstí, stála jednopatrová dřevěná radnice již v roce 1491. Tato budova však v roce 1570, stejně jako původní kostel sv. Vavřince, vyhořela a na jejím místě byla postavena nová podle návrhu architekta Carla Luraga. Radnice má obdélníkový půdorys, sedlovou střechu a barokní portál, který je dílem kameníka Karla Sereny. Ve štítu radnice je znázorněn reliéf městského znaku v kartuši. Nacházela se zde síň konšelů, vězení, mučírna a byt biřice. Radnice byla poté ještě několikrát přestavována a to v letech 1663, 1828 a 1856, kdy byla zvýšena a doplněna o dřevěnou věž s hodinami, a naposledy v roce 1984. Z původní budovy se zachoval pouze kamenný portál. Nyní se v radnici nachází depozitář městského muzea. Zajímavostí je pranýř z roku 1531, který byl umístěn u rohu budovy.⁶⁶

3.1.4 Nová radnice

S postupným rozvojem města, které se stalo na začátku 19. století kulturním a politickým střediskem podkrkonošského kraje, přišla potřeba stavby nové radnice. Původně se uvažovalo o zřízení nové budovy na místě radnice historické. Tento návrh byl však zamítnut a nová radnice vznikla ve východním dolním rohu náměstí, kde obec pro stavbu odkoupila dům čp. 40 a 41. Poté byl vypsán konkurs, kterého se zúčastnilo 13 architektů, z nichž byl vybrán návrh Františka Podhájského. Stavba radnice začala 5. 7. 1902 a byla zadána staviteli Josefu Martínkovi a v lednu 1904 byla slavnostně otevřena.⁶⁷

Radnice byla vystavěna v neorenesančním stylu po vzoru italských renesančních radnic. Jedná se o dvoupatrovou nárožní budovu s věží, jejíž podloubí se čtyřmi oblouky stojí

⁶⁴ SKALICKÝ, A. *Náchod: Soupis a popis památek*. 1st ed. Náchod: Státní okresní archiv, 2003. str. 24 ISBN 80-86676-03-X.

⁶⁵ PRAŽÁK, V., et al. *Renesance východních Čech: architektura, sochařství, malířství, umělecká řemesla*. 1st ed. Hradec Králové: Garamon, 2000. str. 80 ISBN 80-902593-4-0.

⁶⁶ DAVID, P., et al. *444 historických měst a městeček České republiky*. 1st ed. Praha: Soukup & David, 2004. 124 p. ISBN 80-7011-741-9.

⁶⁷ ŠAFÁŘ, O., et al. *Radnice v Náchodě*. Městský národní výbor, 1981. str. 9-10

na pěti pískovcových pilířích. Na věži je socha rytíře Hrona, kterou podle návrhu Mikoláše Alše zhotovil Čeněk Vosmíka.⁶⁸

Fasáda zdobená figurálními sgrafity byla taktéž navržena Mikolášem Alšem, který do Náchoda přijel 23. 3. 1903. Jeho návrh byl nejprve zamítnut a znovu přijat až po několika dalších jednáních, proto se Aleš nezúčastnil kolaudace maleb, které podle jeho návrhu zhotovil Ladislav Novák. Figurální sgrafita na fasádě vyobrazují postavy sv. Václava, Jiřího z Poděbrad, měšťana, měšťanky a purkmistra.⁶⁹ Pod římsou věže se nachází na sebe hledící sochy měšťana a měšťanky v krojích z 16. století.

3.1.5 Regionální muzeum

Toto muzeum se nachází vedle staré radnice na náměstí T. G. Masaryka a je „*příspěvkovou organizací zřízenou Královéhradeckým krajem*“.⁷⁰

Historie muzea sahá do 19. století, kdy bylo zřízeno první Městské muzeum v Náchodě z podnětu archeologa a ředitele měšťanské školy Jana Karla Hraše. To tehdy sestávalo jen z jeho osobních sbírek, které byly umístěny ve škole. Protože nebyla k dispozici budova, kde by mohlo vzniknout muzeum, sbírky se neustále přemisťovaly ze školy do staré a pak do nové radnice a nakonec na zámek, kde zůstaly až do 90. let minulého století. V roce 1950 se stala součástí muzea pevnost Dobrošov a v roce 1980 se připojilo muzeum Aloise Jiráka v Hronově a Muzeum města Police nad Metují. V roce 2000 vzniklo konečně muzeum, tak jak ho známe dnes, na náměstí T. G. Masaryka v domě čp. 18 a o tři roky později změnilo zřizovatele a tím i status na Regionální muzeum. Město mu postupně poskytovalo další prostory pro jeho sbírky a to ve staré radnici, kde se nachází správní centrum muzea a dům čp. 247 v Tyršově ulici, kde je výstavní síň.⁷¹

Muzeum v Náchodě, ale i k němu přidružená muzea v Polici nad Metují a v Hronově nabízí mnoho zajímavých výstav. Jedna z dlouhodobých, celoročních výstav nese název „*Dějiny Náchoda a Náchodska*“. Tato stálá expozice popisuje, jak už je z názvu patrné, dějiny

⁶⁸ SKALICKÝ, A. Náchod: Soupis a popis památek. 1st ed. Náchod: Státní okresní archiv, 2003. str. 27 ISBN 80-86676-03-X.

⁶⁹ ŠAFÁŘ, O., et al. Radnice v Náchodě. Městský národní výbor, 1981. str. 10-11

⁷⁰ Základní informace o muzeu. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2017/04/01/626/>

⁷¹ Dějiny muzea. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2017/02/01/dejiny-muzea/>

Náchoda a okolí od pravěku až po rok 2000. Návštěvník se zde seznámí s pravěkými předměty z této oblasti, středověkou kulturou a s husitskými zbraněmi. Část výstavy se zabývá rozvojem Náchoda za dob pánů ze Smiřic a třicetiletou válkou. Nabízí pohled i do mladších dějin, kdy se v Náchodě rozrostl textilní průmysl a kulturní život. Tuto stálou expozici najdeme v Náchodě přímo v budově muzea čp. 18. Výstava je přístupná denně (kromě pondělí) od 9 do 17 hodin. Plné vstupné stojí 35,-.⁷²

Sbírky Regionálního muzea Náchod jsou velmi rozsáhlé, vznikly totiž spojením sbírek několika dalších muzeí. K nejstarším patří sbírka archeologická, která disponuje předměty z pravěku, doby bronzové i laténské, nejvíce pak ze středověku a novověku. Dalšími jsou sbírky keramiky, historického nábytku, skla a porcelánu, zbraní a militarií, textilu a oděvů, mincí, fotografií, rukopisů a knih, které jsou nejčastěji v němčině a latině.⁷³

3.1.6 Vojenská pevnost Dobrošov

Tato „rozestavěná dělostřelecká tvrz z let 1935-1938“⁷⁴ se nachází nedaleko obce Dobrošov asi 3 km od Náchoda. Pevnost byla součástí plánu pro výstavbu československého opevnění při hranici s Německem. Rozhodnutí o stavbě opevnění padlo v roce 1934, poté co se Adolf Hitler dostal k moci. Vzorem pro opevnění byla známá Maginotova linie ve Francii. Opevnění se mělo podle plánu rozprostírat od Krkonoš až k Ostravě, protože tato oblast byla nejohroženější, co se týče vpádu Hitlera na naše území. „V tomto úseku 250 km měly být budovány nejtěžší objekty. Hlavní linii opevnění tvořila kombinace těžkých pěchotních srubů (bunkrů) a lehkých objektů (kulometných hnízd) umístěných v blízkosti státní hranice. Tato linie byla ještě zesílena dělostřeleckými tvrzemi, které byly vlastně samostatná bojová seskupení objektů s podzemními chodbami a možností operativního zásobování a kontaktu s vnitrozemím. Pevnostní linii mezi Ostravou a Krkonošemi tak mělo posilovat 15 dělostřeleckých tvrzí podobného typu jako je Pevnost Dobrošov. Do září 1938 jich bylo dokončeno pouze pět... (další jako tvrz Dobrošov byly rozestavěné nebo se měly začít budovat

⁷² Dějiny Náchoda a Náchodska. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/20/dejiny-nachoda-a-nachodska/>

⁷³ Sbírky Regionálního muzea v Náchodě. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2017/02/01/sbirky-regionalniho-muzea-v-nachode/>

⁷⁴ Pevnost Dobrošov. *Pevnost Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/>

v dalších letech). *Mimo uvedené pevnosti bylo však dokončeno 229 těžkých pěchotních srubů a okolo 10 000 lehkých objektů v hlavní linii.*“⁷⁵

Tvrz Dobrošov byla stejně jako opevnění nedokončena. Měla zahrnovat vchodový objekt, dva pěchotní a dva dělostřelecké sruby, jednu otočnou a výsuvnou dělostřeleckou věž a jednu minometnou otočnou věž. Dokončeny byly pouze 3 sruby a to pěchotní srub N-S 72 Můstek, N-S 73 Jeřáb a dělostřelecký srub N-S 75 Zelený.⁷⁶ Samotná stavba tvrze Dobrošov začala 13. 9. 1937 za účasti 490 dělníků, ale už o rok později byly práce ukončeny v důsledku Mnichovské dohody a za protektorátu se stala pevnost nedostupnou. V roce 1969 byla otevřena návštěvníkům.⁷⁷

Dnes si návštěvník může prohlédnout celkem dva sruby a část podzemních chodeb. Součástí expozice je výstavní síň, kde jsou ke zhlédnutí miniatury vojáků československé armády zhotovené Luborem Šušlíkem. Tato sbírka je tou největší svého druhu v Evropě. Dále je možné si prohlédnout různé modely opevnění a zbraně z druhé světové války. Od tvrze Dobrošov, konkrétně od bunkru Zelený, vede naučná stezka, která má dvě trasy. První trasa návštěvníka zavede ke srubům Polsko, Hrobka, Jirásek a Jeřáb a k Jiráskově chatě, kde se může občerstvit. Druhá trasa vede taktéž k srubům Polsko a Hrobka, ale potom odbočí ke srubům Lom a Březinka, kterému se bude věnovat následující kapitola. Tato druhá trasa končí v Bělovsi. Na obou trasách je dohromady umístěno 19 informačních tabulí.⁷⁸

Od roku 2018 by měla probíhat v okolí pevnosti rozsáhlá rekonstrukce, proto budou některé objekty nepřístupné. Opravy by měly trvat až do roku 2019. Kvůli opravám hrozí pokles návštěvnosti, proto Regionální muzeum a zástupci města Náchod přišli s nápadem otevřít novou stezku, která udrží návštěvnost dané lokality. Stezka je doplněna o dřevěné sochy, které ztvárňují místní pověsti nebo historické události. Stezka byla otevřena 19. 8. 2017.⁷⁹

⁷⁵ Historie pevnosti. *Pevnost Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/?cat=6>

⁷⁶ Vojenská tvrz Dobrošov. *Vojenská tvrz Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pevnostdobrosov.cz/>

⁷⁷ Historie pevnosti. *Pevnost Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/?cat=6>

⁷⁸ Historie pevnosti. *Pevnost Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/?cat=6>

⁷⁹ ŠVANDA, Richard. Nová stezka kolem Dobrošova. *Kladské pomezí: Turistické noviny*. Náchod: Branka, **Léto 2017**, 5.

3.1.7 Pěchotní srub N-S 82 Březinka

Tato vojenská stavba, na kopci nedaleko pevnosti Dobrošov dostupná po naučné stezce začínající u pěchotního srubu N-S 84 Voda v Bělovsi, byla budována v letech 1937-38 v rámci vojenského opevnění Československa stejně jako tvrz Dobrošov. V roce 1938 byl srub plně funkční, připraven k obraně před nacistickými vojsky. Ta ji během okupace značně zničila a zbavila pancéřových prvků. Po válce srub téměř rozebralo místní obyvatelstvo a to pro stavební materiál.⁸⁰

Teprve v roce 1989 se začalo s rekonstrukcí Březinky a to zásluhou KVH Náchod. Jde o klub vojenské historie, neziskovou organizaci, která pečuje o vojenské objekty československého opevnění z let 1935-38 a usiluje o seznámení návštěvníků s vojenskou technikou skrze projekt „Běloveský pevnostní skanzen“. Tento klub převzal Březinku jako ruinu s vytrhnutými pancéřovými zvony a zničeným vnitřkem a opravil ho do původní podoby z roku 1938, kdy ve srubu pobývalo vojsko. Zrekonstruován byl i interiér a veškeré vybavení srubu. Některé části srubu byly dokonce upraveny do původně zamýšlené podoby, ve které se měl nacházet po úplném vybavení v roce 1939. Za zmínku jistě stojí navrácení originálního protitankového kanonu, který byl odvezen nacisty v průběhu okupace do Norska.⁸¹

Návštěvník si dnes může v rámci projektu „Běloveský pevnostní skanzen“ prohlédnout sruby Voda, Březinka a Lom. Ve srubu Voda v Bělovsi se nachází expozice o historii československé armády 1918-45 doplněná o originální zbraně, uniformy a jiné vojenské vybavení. Součástí je i videozáznam o prvorepublikové československé armádě. Vstup do srubu je bez průvodce a trvá přibližně 25 minut. Poté lze pokračovat do kopce k dobově upravené Březince, která je přístupná každou sobotu a státní svátek od dubna do konce října a to od 10 do 18 hodin. O prázdninách je pak otevřeno denně. Prohlídka srubu trvá přibližně 50 minut a je možná pouze s průvodcem. Nedaleko Březinky se nachází srub Lom, kde si lze prohlédnout množství fotografií československé armády a stavby pevnostního opevnění. Expozice je obohacena o krátké video, které slouží k doplnění informací

⁸⁰ Pěchotní srub N-S 82 "Březinka". *Královéhradecký kraj: Turistický portál* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/dr-cs/100547-pechotni-srub-n-s-82-brezinka.html>

⁸¹ Běloveský pevnostní skanzen. *Běloveský pevnostní skanzen* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.brezinka.cz/>

a celkovému dotvoření představy návštěvníka o československém opevnění. V Lomu je také možné si zakoupit pohlednice, turistické známky nebo publikace o opevnění.⁸²

3.2 Nové Město nad Metují

Nové Město nad Metují je známé především svým renesančním náměstím ležícím na skalnatém ostrohu. Pro svůj půvab dostalo město a především náměstí přívlastko „český Betlém“. Náměstí se zámkem bylo vyhlášeno roku 1970 městskou památkovou rezervací a lze na něm najít několik kulturních atraktivit jako je zámek s věží Máselnice, zámecké zahrady se sochami trpaslíků z dílny M. B. Brauna, renesanční domy s malebnými podloubími a štíty a výhledy z hradeb na řeku Metuji. Ve městě prožil své mládí Bedřich Smetana, kterého připomíná pomník situovaný u zámku. V blízkosti městského centra se nachází tvrz Výrov, odkud je krásný výhled na „český Betlém“.

3.2.1 Zámek a náměstí

Nové Město nad Metují bylo založeno na strmém ostrohu Janem Černčickým z Kácova v roce 1501 jako Nové Hradiště nad Methují. Jan Černčický přenesl na své nové město práva městečka Krčína, čímž docílil jeho rychlého rozvoje a spokojenosti obyvatel. Sám si nechal postavit na ostrohu hrad, u kterého vzniklo náměstí s dřevěnými domky a menšími řemeslnými dílnami.⁸³ Na náměstí stály dvě brány, Horská a Krajská, jejíž obranný systém posilovala věž Zázvorka, která sloužila jako hladomorna a která byla zároveň místem, kde byl položen základní kámen pro výstavbu města. Celé náměstí bylo obeháno hradbami, kolem nichž vznikla úzká cesta zvaná Zádómí a teprve za ní si obyvatelé města vystavěli domy.⁸⁴

V roce 1526 zachvátil téměř celé město požár, který zničil většinu dřevěných domů. Jan Černčický Nové Hradiště prodal bohatému rodu Pernštejnů a sám odjel na své panství na Moravu.⁸⁵ Vojtěch z Pernštejna poté začal s výstavbou nového města, renesančního náměstí

⁸² Běloveský pevnostní skanzen Památník čs. opevnění z let 1935-38. *Běloveský pevnostní skanzen* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.brezinka.cz/muzeum>

⁸³ DVOŘÁČEK, B., et al. *Z galerie osobností Nového Města nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický: Městská knihovna, 2008. str. 9 ISBN 978-80-254-1805-5.

⁸⁴ JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. str. 23

⁸⁵ DVOŘÁČEK, B., et al. *Z galerie osobností Nového Města nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický: Městská knihovna, 2008. str. 9 ISBN 978-80-254-1805-5.

a zámku. Před požárem poničenými domy byla postavena, na náklady Vojtěcha z Pernštejna, průčelí s podloubími, tzv. předky, které zakryly původní fasádu, a tím se docílilo jednotného vzhledu náměstí. „*Předek se stavěl jako jednotná stavba s vlastním architektonickým řešením štítové atiky bez ohledu na počet domů za ní.*“⁸⁶ Tyto předky měly tvar vlaštovčích ocásků, které jsou nejvíce viditelné na staré radnici, jež dominuje náměstí. Před zámkem nechal Vojtěch z Pernštejna volný prostor, a tím vzniklo zámecké nádvoří. Z jeho popudu byly modernizovány zámecké hradby a postavena bašta zvaná Pernštýn. Dodnes však není známo, kdo pracoval na přestavbě náměstí a zámku, ale nejspíše se jednalo o italské řemeslníky. Pernštejnové však v Novém Městě nikdy nepřebývali, přestože město Vojtěch z Pernštejna daroval své manželce jako vdovské sídlo a s tímto záměrem ho i rekonstruoval.⁸⁷

Od Jana z Pernštejna získali panství němečtí Stubenbergové, kteří dokončili renesanční přestavbu města a hlavně zámku. Za jejich držení zámek získal tzv. chiaroscurovou výzdobu, což je používání odstínů jedné barvy, v tomto případě barvy šedé.⁸⁸ Stubenbergové se zasloužili o rozšíření zámku, vybudování nových místností se zaklenutými stropy a o přístavbu druhého patra. Z té doby se zachovala i malířská výzdoba např. na pravé straně v průjezdu zámku, kde jsou vyobrazeni mušketýři.⁸⁹ Během držení Rudolfa ze Stubenberga vznikl v blízkosti zámku městský pivovar, ve kterém pracoval otec Bedřicha Smetany.

V 17. století byl majetek Rudolfa ze Stubenberga zkonfiskován a získal ho Albrecht z Valdštejna, který ho předal rodu Trčků z Lípy. V té době probíhala 30ti-letá válka, během níž město chátralo, obyvatelstvo chudlo a jejich domy byly poničeny. Po vraždě Albrechta z Valdštejna získal panství skot Walter z Leslie, který se podobně jako Octavio Piccolomini podílel na Valdštejnově vraždě.

Tento šlechtic začal ihned s přestavbou zámku v barokním slohu, přičemž chtěl především vytvořit reprezentační místnosti a kapli, tak aby se vyrovnal svému sousedovi Piccolominimu. Chiaroscurová výzdoba byla zakryta fasádou a nádvoří se zmenšilo, protože

⁸⁶ JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. str. 37

⁸⁷ JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. str. 51-52

⁸⁸ DAVID, P., et al. *444 historických měst a městeček České republiky*. 1st ed. Praha: Soukup & David, 2004. str. 130 ISBN 80-7011-741-9.

⁸⁹ JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. str. 59

u západního a jižního traktu byly přistavěny arkády. Interiér zámku byl zdobnější, kazetové stropy v druhém patře zmizely a místo nich byly použity neckovité klenby s ornamentální a figurální výzdobou. Na stropní výzdobě se podílel F. V. Harovník, který vymaloval celkem 10 zámeckých místností mytologickými výjevy. Jak již bylo zmíněno, Walter z Leslie také nechal vybudovat na zámku kapli. Ta byla bohatá na štukovou výzdobu a Harovník pro ni vytvořil obrazy s výjevy ze života svatých. Změny se dočkala i zámecká bašta, ve které vzniklo nové patro a v něm dva sály, které sloužily k zábavě vrchnosti. Velký zřetel byl kladen i na okolí zámku a to na zámecké terasy a park, který byl vybudován pod nimi. V polovině 17. století získala svou dnešní podobu původní gotická věž Máselnice, která je vysoká 53 m a přibližně v polovině se nachází ochoz, ze kterého je výhled na Krkonoše a na Orlické hory. Za dob Waltera z Leslie byla přestavba zámku zdařile dokončena a to tak, že zde v roce 1782 přespal dokonce císař Josef II.⁹⁰

V 18. století nastala pro Nové Město a zámek doba úpadku. Střídaly se tu různé šlechtické rodiny, o zámek nikdo nepečoval a ten začal chátrat a některé části musely být strženy, protože hrozilo jejich zřícení. Město bylo postiženo válkou sedmiletou, neúrodou a hladem. Hospodářsky začalo město růst až od 20. let 19. století, kdy se stalo dokonce sídlem podkrajského úřadu a bylo mu podřízeno 9 měst (Náchod, Česká Skalice, ...) a 123 vsí.⁹¹ Na počátku 20. století se dostává do popředí buržoazie. Nové Město nad Metují i se zámek přechází do vlastnictví továrníka Josefa Bartoně z Dobenína, který ho odkoupil za 2 350 000 K od šlechtického rodu Lamberků.⁹² Mezi lety 1909-1912 potom nechal zámek zmodernizovat ve spolupráci s Dušanem Jurkovičem a Pavlem Janákem. Jurkovič prostudoval historické části zámku a poté ho upravoval v moderním secesním a funkcionalistickém stylu. Přístup k zámku vedl nově po kamenném mostě a na straně blíže k náměstí byly umístěny sochy medvědů, které jsou zde k vidění dodnes. Jurkovič odkryl původní fasádu, takže opět vynikla chiaroscurová výzdoba. Na interiéru zámku se podílelo mnoho známých českých umělců, jako byl Josef Václav Myslbek, Maxmilián Švabinský, Jan Štursa, Julius Mařák nebo Helena Johnová, jejíž keramické květy a zvířata zdobily zámecké pokoje.⁹³ Zámek měl být

⁹⁰ HRABATA Z LESLIE 1634 – 1802. *Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.novemestonm.cz/turista/z-historie-mesta-a-zamku/hrabata-z-leslie-1634-1802/>

⁹¹ JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. str. 82-87

⁹² DVOŘÁČEK, B., et al. *Z galerie osobností Nového Města nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický: Městská knihovna, 2008. str. 16-17 ISBN 978-80-254-1805-5.

⁹³ JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. str. 95-98

moderním obydlím pro rodinu Bartoňů, proto byl vybaven výtahem, ústředním topením, vodovodem a elektřinou a moderní secesní kuchyní.

Jurkovič také upravil okolí zámku, a tak pod zámkem vznikl květinový parčík a terasovitá zahrada rozdělená bílým zábradlím. Nejvýraznější zahradní stavbou je krytý dřevěný most vedoucí přes příkop do francouzské zahrady s kašnou, který je vytvořený v duchu lidové architektury Valašska. Jednu terasu zdobí řada sošek trpaslíků z dílny Matyáše Bernarda Brauna, které sem byly dovezeny z panství hraběte Šporka Nových Benátek a Kuksu. Jde o karikatury tehdejší vrchnosti a úředníků.⁹⁴

Josef Bartoň z Dobenína byl v Novém Městě velmi oblíben a to nejen kvůli tomu, že finančně podporoval město a jeho kulturu, ale i pro svou povahu. O tom, že i on měl toto město v oblibě, svědčí fakt, že pobýval na zámku až do své smrti, tedy do roku 1951. Poté zámek připadl státu, ne však na dlouho, protože v roce 1991 získal rod Bartoňů z Dobenína panství zpět do svého vlastnictví. Od roku 2008 je zámek národní kulturní památkou.⁹⁵

Zámecké interiéry lze navštívit po celý rok, a to tedy i v zimních měsících, kdy je většina památek nepřístupná. Zahrada a věž Máselnice jsou však přes zimu uzavřené. Vstup do interiérů stojí 110,-, do věže 20,- a do zahrady je zdarma.⁹⁶

3.2.2 Kostel Nejsvětější Trojice

Kostel Nejsvětější Trojice, stojící na jižní straně náměstí, byl postaven v roce 1519. Původně se nepomýšlelo na výstavbu kostela, protože ten se nacházel v nedalekém Krčíně. Pro obyvatele Nového Hradiště bylo ale přesto namáhavé docházet až do Krčina, proto byl na náměstí odkoupen dřevěný domek a na jeho místě postaven kostel. V té době měl čtvercový půdorys a chyběla mu věž.⁹⁷

V roce 1526 byl stejně jako ostatní budovy na náměstí poničen požárem. Jeho opravy však netrvaly dlouho a již v roce 1527 se v něm opět konaly bohoslužby. Po požáru byla ke kostelu přistavěna věžička, gotická okna byla opět zasklena a kostel byl prodloužen pod první patro vedlejší budovy. Během držení Jana z Pernštejna byl kostel přebudován téměř do dnešní

⁹⁴ JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. str. 99

⁹⁵ DVOŘÁČEK, B., et al. *Z galerie osobností Nového Města nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický: Městská knihovna, 2008. str. 16-17 ISBN 978-80-254-1805-5.

⁹⁶ Prohlídky. *Nové Město nad Metují zámek* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.zameknm.cz/cs/prohlidky.html>

⁹⁷ Kostel Nejsvětější Trojice - Nové Město nad Metují. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.atlasceska.cz/kralovehradecky-kraj/kostel-nejsvetejsi-trojice-nove-mesto-nad-metuji/>

podoby. V roce 1541 mu byla dostavena mohutná hranolovitá věž s ochozem a tíha stropu byla rozložena do stran pomocí křížové klenby.⁹⁸

V dalších letech bylo přistavěno kryté schodiště vedoucí na kůr (1556), byl pořízen nový oltář, varhany od Jiřího Weindta z Křešova (1677) a nástropní fresky (1777). Na počátku 19. století byla opravena střecha a část, která se zborčila, byla pokryta střešními taškami. Během 19. století byl potom obnoven i zbytek střechy.⁹⁹

Interiér a vybavení kostela pochází hlavně ze 17. století. Obraz Nejsvětější Trojice, po němž nese kostel své jméno, pochází taktéž z konce 17. století ze Štýrského Hradce a byl darován kostelu Jakubem z Leslie. Další obrazy, které zobrazují křížovou cestu, vytvořil Josef Šichan z blízkých Černčic v roce 1905. Jedna z posledních oprav proběhla díky Josefu Bartoňovi, který nechal zrekonstruovat střechu, fasádu a i vnitřní malbu kostela. Úplně poslední rekonstrukce potom proběhla v roce 2002.¹⁰⁰

3.3 Česká Skalice a okolí

Česká Skalice je město ležící v bývalém okresu Náchod při toku řeky Úpy. Jeho turisticky nejpritažlivější atraktivity se nachází hlavně v jeho okolí, a proto právě jemu se bude tato část práce věnovat. Patří k nim vodní nádrž Rozkoš, často přezdívaná jako východočeské moře a využívaná k vodním sportům a rybaření, ale především zámek Ratibořice a Babiččino údolí, v němž strávila své dětství známá česká spisovatelka Božena Němcová a do nějž zasadila děj svého románu *Babička*. V České Skalici nedaleko náměstí se navíc nachází škola, do které Barunka každý den z Ratibořic docházela. Z tradičních kulturních akcí můžou být pro návštěvníka pritažlivé každoroční „Jiřinkové slavnosti“, při jejichž prvním konání se stala královnou plesu právě Božena Němcová a již je v Jiřinkovém parku věnována nejen bronzová socha, ale celé muzeum týkající se jejího života a tvorby.

⁹⁸ Kostel Nejsvětější Trojice. *Římskokatolická farnost - děkanství: Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.farnostnm.cz/kostely/kostel-nejsvetejsi-trojice>

⁹⁹ Kostel Nejsvětější Trojice. *Římskokatolická farnost - děkanství: Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.farnostnm.cz/kostely/kostel-nejsvetejsi-trojice>

¹⁰⁰ Kostel Nejsvětější Trojice na Husově náměstí. *Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.novemestonm.cz/turista/pamatky/kostel-nejsvetejsi-trojice/>

3.3.1 Zámek Ratibořice

Nedaleko místa, kde dnes stojí zámek, se nacházela již ve 14. století tvrz, která patřila Vaňkovi ze Žampachu. V roce 1405 se jeho dcera Eliška provdala za Hynka z Rýzmburku, a tím se připojila tvrz v roce 1464 k jeho panství. Od té doby tvrz pustla, v roce 1534 se o ní mluvilo jako o opuštěné a na konci 16. století zanikla úplně.¹⁰¹

V roce 1583 koupil Ratibořice od Magdalény z Nestajova, majitelky Rýzmburského panství, Jaroslav ze Smiřic a tak se připojily Ratibořice k náchodskému panství.¹⁰² Od té doby byly Ratibořice v rukou šlechtických rodin, které vlastnily náchodské panství tzn. Smiřičtí, Trčkové z Lípy a poté rod Piccolomini.

Vavřinec z rodu Piccolomini nechal nedaleko tvrze postavit v roce 1708 barokní zámeček s kaplí, který měl sloužit především jako lovecký zámeček náchodských pánů. Při stavbě bylo použito materiálu z původní ratibořické tvrze a z rýzmburského hradu. Zámek byl jednopatrový, měl kosodélníkový půdorys a byl vystavěn ve stylu italských letohrádků.¹⁰³

Průčelí s jednoduchými obdélnými okny byla bez jakýchkoliv ozdob a střechy pokrývaly cihly nebo šindele.¹⁰⁴ V 18. století bylo přistavěno jednopatrové křídlo, které mělo sloužit služebnictvu a hostům. Zámek se v té době stal vdovským sídlem rodu Piccolominů.

¹⁰⁵

V roce 1800 zámek zdědila po svém otci, Petru Bironovi, vévodovi Kuronském a Zaháňském, jeho dcera Kateřina Frederika Vilemína Benigna vévodkyně Zaháňská známá jako „paní kněžna“ z knihy *Babička*. Vévodkyně si vybrala Ratibořice jako své letní sídlo, a proto je značně zvelebila. Zámek nechala přestavět mezi lety 1825 a 1826 v duchu empíru, nechala zbořit zámeckou kapli, zrušila hospodářský dvůr, ovocnou zahradu a původní bělidlo, kde bydlela rodina Boženy Němcové.¹⁰⁶ Zámek byl nejen z vnějšku ale i zevnitř velmi

¹⁰¹ Historie zámku. *Ratibořice: OFICIÁLNÍ WEBOVÁ PREZENTACE STÁTNIHO ZÁMKU* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/o-zamku/historie>

¹⁰² WIRTH, Z., et al. *Ratibořice: Státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí*. 5th ed. Praha: Sportovní a turistické nakl., 1967. str. 3

¹⁰³ Historie zámku. *Ratibořice: OFICIÁLNÍ WEBOVÁ PREZENTACE STÁTNIHO ZÁMKU* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/o-zamku/historie>

¹⁰⁴ WIRTH, Z., et al. *Ratibořice: Státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí*. 5th ed. Praha: Sportovní a turistické nakl., 1967. str. 4

¹⁰⁵ BOUZA, E., et al. *Česká Skalice: Stručné dějiny města*. Česká Skalice: Měst. nár. výbor, 1975. str. 6

¹⁰⁶ BOUZA, E., et al. *Česká Skalice: Stručné dějiny města*. Česká Skalice: Měst. nár. výbor, 1975. str. 69

střídmě vyzdoben. Protože zde vévodkyně Zaháňská trávila dlouhé letní týdny, byla sem přivezena většina vybavení z náchodského zámku, jako jsou gobelíny a obrazy.¹⁰⁷

V okolí zámku nechala vybudovat přírodní krajinářský park, který byl rozšířen od Skalice až k Rýzmburku. Před zámkem nechala upravit rybníček pro dobytek na jezírko a kolem zámku byl z jejího popudu vybudován anglický park. V blízkosti původního bělidla byl založen palmový skleník, kde měl dokonce svůj byt i zahradník.¹⁰⁸ Nedaleko Ludrova mlýna vznikla panská zahrada obehnaná zdmi, ve které se pěstovalo ovoce, zelenina a květiny pro panstvo na zámku. Zámek se stal důstojným reprezentativním sídlem, proto není divu, že se zde konaly důležité politické schůzky Napoleonových odpůrců, mezi něž patřil ruský car Alexandr I., rakouský kancléř Klemens Metternich a pruský král Bedřich Vilém.¹⁰⁹

Po smrti vévodkyně Zaháňské v roce 1840 koupil panství Karel Octavio z Lippe Bisterfeldu a o dva roky později ho poté prodal Jiřímu Vilému Schaumburg-Lippe. Tento šlechtický rod vlastnil Ratibořice až do roku 1945, kdy zámek připadl státu. Vzhled zámku se od dob kněžny Zaháňské téměř nezměnil, jen fasáda byla rozdělena lizénami a interiér byl opatřen novou nástěnnou malbou, která zakryla tu původní z doby Kateřiny Zaháňské, která byla odkryta až v roce 1964.¹¹⁰ Zámek prošel generálními úpravami naposled mezi lety 1984 a 1991. Nyní je zámek i Babiččino údolí ve správě Národního památkového ústavu.¹¹¹

Návštěvník si dnes může vybrat ze dvou prohlídkových okruhů na zámku. Menší základní okruh představuje první patro s pokoji ve stylu klasicismu a biedermeieru. Prohlídka trvá přibližně 30 minut a základní vstupné stojí 90,-.¹¹² Druhý okruh návštěvníka provede po

¹⁰⁷ WIRTH, Z., et al. *Ratibořice: Státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí*. 5th ed. Praha: Sportovní a turistické nakl., 1967. str. 5

¹⁰⁸ MÜHLSTEIN, L., et al. *Česká Skalice: Ratibořice*. Česká Skalice: Město Česká Skalice: Muzeum B. Němcové, 1996. str. 48

¹⁰⁹ WIRTH, Z., et al. *Ratibořice: Státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí*. 5th ed. Praha: Sportovní a turistické nakl., 1967. str. 4

¹¹⁰ BOUZA, E., et al. *Česká Skalice: Stručné dějiny města*. Česká Skalice: Měst. nár. výbor, 1975. str. 70

¹¹¹ Historie zámku. *Ratibořice: OFICIÁLNÍ WEBOVÁ PREZENTACE STÁTNÍHO ZÁMKU* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/o-zamku/historie>

¹¹² Doba vévodkyně Zaháňské (základní/malý okruh). *Ratibořice: OFICIÁLNÍ WEBOVÁ PREZENTACE STÁTNÍHO ZÁMKU* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1503-doba-vevodkyne-zahanske-zakladni-maly-okruh>

celém zámku včetně prostor v prvním okruhu. Tato prohlídka trvá přibližně hodinu a stojí 110,-. Zámek je otevřen od začátku dubna do konce října. ¹¹³

Ze zámku pak lze pokračovat do zámeckého parku a po tzv. Bathildině stezce až do Babiččina údolí.

3.3.2 Muzeum Boženy Němcové a Barunčina škola

Muzeum Boženy Němcové se nachází v blízkosti náměstí v České Skalici v původním Steidlerově hostinci u Bílého lva. Tento hostinec nechal postavit Josef Steidler v roce 1824 v místě maloskalické tvrze. Kvůli výstavbě železnice, která odkláněla dopravu od Skalice a snížila tím příliv návštěvníků hostince, byl nucen syn Josefa Steidlera prodat hostinec jeptiškám, které ho nechaly přestavět na klášter. V roce 1919 ho koupil továrník Zdeněk Böhm a přestavěl budovu nad řekou. V roce 1945 připadly obě budovy textilnímu záводу Tiba. V roce 1962 byla upravena budova původního hostince a kláštera k muzejním účelům.¹¹⁴

Samotné muzeum B. Němcové však vzniklo mnohem dříve. Toto první české literární muzeum bylo založeno dne 24. 5. 1931. Tento nápad vznikl, když Klub českých turistů v roce 1919 odkoupil od dcery B. Němcové spisovatelčinu pozůstalost.¹¹⁵ Hlavní expozice muzea, nacházející se v maloskalickém muzejním areálu, se věnuje životu a dílu B. Němcové. Představuje řadu fotografií, dopisů a prvních vydání knih. Mezi vzácné exponáty patří spisovatelčin psací stůl, prádelník a další dnes již nejen jí vzácné osobní předměty. V muzejní knihovně jsou shromážděna všechna česká a slovenská vydání *Babičky*.

Další expozicí je Barunčina škola, která se nachází v blízkosti maloskalického areálu. Ve městě existovala farní škola již ve 13. století, ta byla ale vypálena Švédy. Škola, do které docházela i Barunka Panklová, byla založena roku 1789 a sloužila svému účelu až do roku 1864. Jednalo se o dřevěné stavení, ve kterém se nacházela 1. a 2. třída a byt pana učitele. Z budovy se zachovala přední část a hlavně tedy byt pana učitele, který byl upraven na třídu, aby si návštěvník mohl představit, jak to vypadalo ve škole v době, kdy do ní spisovatelka

¹¹³ Zámek Ratibořice (individuální/velký okruh). *Ratibořice: Oficiální webová prezentace státního zámku*[online]. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: Zámek Ratibořice (individuální/velký okruh) - Ratibořice. [online]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/7018-zamek-ratiborice-individualni-velky-okruh>

¹¹⁴ BOUZA, E., et al. *Česká Skalice: Stručné dějiny města*. Česká Skalice: Měst. nár. výbor, 1975. str.65

¹¹⁵ MÜHLSTEIN, L., et al. *Kraj mládí Boženy Němcové*. 1st ed. Praha: Merkur, 1970. str. 52

docházela, tj. léta 1824-1833.¹¹⁶ Ve třídě je k vidění Zlatá kniha, ve které lze najít Barunčino jméno, školní pomůcky nebo rákoska.

Muzeum Boženy Němcové nabízí i doplňkové expozice, jako je výstava dějin válek mezi Pruskem a Rakouskem a především bitvy v roce 1866 u Sadové, nebo expozice textilní výroby a tisku.

Návštěvníkovi jsou k dispozici dva okruhy. V prvním okruhu muzeum nabízí Barunčinu školu a expozice dějin válek. Vstupné stojí 40,-. Druhý okruh zahrnuje hlavní expozici - Život a dílo Boženy Němcové a doprovodné výstavy. Prohlídka trvá přibližně hodinu a základní vstupné stojí 60,-. Samozřejmě je možné si zakoupit vstupenku na oba okruhy dohromady a to za 90,-.¹¹⁷ Muzeum je otevřeno téměř po celý rok, jen od 20.12. - 5.1 je zavřeno. Barunčina škola je otevřena od začátku května do konce září.¹¹⁸

3.3.3 Herecký dům Viktorka v Ratibořicích

Toto vůbec první herecké muzeum v Čechách se nachází v Babiččině údolí nedaleko sousoší Babičky s dětmi. S nápadem přišel český režisér Tomáš Magnusek v roce 2011. Původně mělo muzeum stát v Náchodě. V roce 2012 režisér objevil dům čp. 12 v Babiččině údolí, který ho zcela zaujal, což dokazují jeho slova na webových stránkách hereckého domu Viktorka: „*V tomto regionu pracuju, žiju, miluju ho. Okolo této budovy jsem chodil a myslel si na ni téměř čtyři roky. Další tři roky jsem se snažil své myšlenky postupně realizovat*“. Stavba byla v dezolátním stavu, proto byly nutné četné opravy, než došlo k jejímu slavnostnímu otevření 13. 5. 2017. Muzeum získalo jméno Viktorka a jeho patronem se stal herec Martin Dejdar.

Muzeum tvoří předměty, které sem věnovali známí čeští herci. Jsou to hlavně fotografie, knihy, kostýmy, nebo osobní věci. Muzeum připomíná i herce, kteří už nežijí a to chodníkem slávy před budovou a připravovanou hereckou alejí. Návštěvník si zde dokonce může zkusit práci s kamerou, osvětlením a zvukem a vytvořit si jako suvenýr krátký klip. S filmovou tematikou se zde pořádají i několikadenní programy pro školy, pro skupiny lidí,

¹¹⁶ MÜHLSTEIN, L., et al. *Kraj mládež Boženy Němcové*. 1st ed. Praha: Merkur, 1970. str. 53-54

¹¹⁷ Vstupné do expozic. *Muzeum Boženy Němcové* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/vstupne/>

¹¹⁸ Otevírací doby. *Muzeum Boženy Němcové* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/otviraci-doby/>

nebo i pro rodiny. Muzeum je otevřeno celoročně, každý den od 8.00 do 20.00. Základní vstupné stojí 100,-.

Součástí muzea je penzion, který je vlastně jediným ubytovacím zařízením v Babiččině údolí. Ubytování pro jednoho na noc stojí 650,- se snídaní a hodinou wellness služeb zdarma. K dispozici je zde sauna, vířivka a swim spa. Restaurace, která taktéž patří k muzeu, nabízí převážně českou kuchyni s oblíbenými pokrmy českých herců.¹¹⁹

3.4 Jaroměř a Josefov

Město Jaroměř, které leží na soutoku řek Labe, Metuje a Úpy, má dlouholetou historii. Již v 11. století zde totiž existovalo přemyslovské hradiště pojmenované po knížeti Jaromírovi. Poté co zaniklo, vzniklo na jeho místě nové město Jaroměř založené Přemyslem Otakarem II. Jednalo se o nejmenší věnné město českých královen. Město postihla řada požárů a 30ti-letá válka, proto muselo být znovu vystavěno a to převážně v barokním stylu. V roce 1990 bylo historické jádro Jaroměře vyhlášeno městskou památkovou zónou.¹²⁰

Turisticky zajímavější je ale zřejmě Josefov, pevnostní město, které bylo sloučeno s Jaroměří v roce 1948 a prohlášeno za městskou památkovou rezervaci v roce 1987. Toto město a pevnost vznikly za účelem ochrany před Pruskem, které ohrožovalo české země a kvůli kterému přišla Marie Terezie o oblasti Slezska a Kladska.¹²¹ Dnes se návštěvníkovi nabízí jedinečná možnost projít si zpřístupněnou část podzemních chodeb tzv. kasematy a zažít tak na vlastní kůži, jak těžké bylo pro vojáky orientovat se v labyrintu chodeb v úplné tmě.

¹¹⁹ Herecké muzeum. *Herecké muzeum* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://hereckemuzeum.cz/>

¹²⁰ DAVID, P., et al. *444 historických měst a městeček České republiky*. 1st ed. Praha: Soukup & David, 2004. str. 69 ISBN 80-7011-741-9.

¹²¹ Historie obce. *Jaroměř: oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/mesto/informace-o-meste/historie/>

3.4.1 Městská památková zóna

Městská památková zóna je vymezena náměstím Československé armády a jeho blízkým okolím zahrnujícím park s divadlem a Masarykovou základní školou. Náměstí, které je obklopeno řadou barokních a renesančních domů, dominuje chrám sv. Mikuláše.

Tato sakrální stavba z pozdní gotiky se nachází na místě, kde původně stávalo hradiště. Chrám byl vystavěn v druhé polovině 14. století. Byla to monumentální stavba s dvěma věžemi vytvořená hutí, která stavěla za dob Karla IV. sakrální stavby v Praze. S příchodem husitů v roce 1421, v jejichž čele stál Jan Žižka z Trocnova, byl chrám pobořen a takto zůstal až do roku 1511. Kvůli přírodním vlivům bylo zdivo budovy narušeno a jižní strana se naklonila tak, že již nebylo možné vystavět jižní část do původní výšky 22 m, proto byla jižní i severní loď snížena na 16 m.¹²² V roce 1548 přišel chrám při požáru o jižní věž a v roce 1753 se při vichřici zřítily i severní věž. V roce 1771 získal chrám nový barokní oltář, jehož autorem byl jaroměřský řezbář Martin Krupka. Nad oltář byl umístěn obraz sv. Mikuláše od Petra Brandla. Na konci 19. století a na počátku 20. století byl rekonstruován podle plánů architekta Josefa Mockera.¹²³ Původní sedlová střecha byla nahrazena břidlicovou střechou, a tím získala stavba vzhled chrámů jižní Francie. Na vnitřní opravě poté pracoval Kamil Hilbert. Poslední větší rekonstrukce byla provedena na konci 20. století z důvodu zajištění základů chrámu.¹²⁴

Interiéru dominuje především již výše zmíněný bohatě zdobený barokní oltář s obrazem sv. Mikuláše. Strop je zaklenut obkročnou klenbou a zajímavostí jsou původní gotické konzoly a mezilodní arkády. Pod jižní částí chrámu se nachází hrobka s mumii jaroměřských měšťanů z 18. století.¹²⁵ K budově přiléhá zvonice, která je umístěna nad bránou, kterou procházela ve středověku důležitá zemská stezka z Čech do Slezska.¹²⁶

Uprostřed náměstí stojí Mariánský sloup z dílny Matyáše Bernarda Brauna vytvořený mezi lety 1723-1727, kdy byl vysvěcen. V 90. letech minulého století byly sochy nahrazeny

¹²² NOVÁK, V. *Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři*. 1st ed. Jaroměř: Město Jaroměř, Městské muzeum Jaroměř, 2006. str. 7 ISBN 80-903131-5-9.

¹²³ Chrám sv. Mikuláše. *Římskokatolická farnost Jaroměř* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.jaromer.farnost.cz/index.php/chram-sv-mikulase.html>

¹²⁴ NOVÁK, V. *Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři*. 1st ed. Jaroměř: Město Jaroměř, Městské muzeum Jaroměř, 2006. str. 7 ISBN 80-903131-5-9.

¹²⁵ NOVÁK, V. *Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři*. 1st ed. Jaroměř: Město Jaroměř, Městské muzeum Jaroměř, 2006. str. 7 ISBN 80-903131-5-9.

¹²⁶ Chrám sv. Mikuláše. *Jaroměř: Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/volny-cas/pamatky-ve-meste/chram-sv-mikulase/>

kopíemi a originály byly převezeny do Bastionu č. 1 v Josefově.¹²⁷ Nedaleko sloupu stojí busta Matyáše Bernarda Brauna. Tento významný český sochař měl velmi blízký vztah k tomuto městu, protože se zde oženil s Annou Misseliusovou. Pro její matku pak zhotovil v roce 1730 náhrobek na jaroměřském hřbitově, nazývaný Plačící žena, který znázorňuje Annu truchlící nad matčinou smrtí.¹²⁸

Moderní architekturu představuje v Jaroměři památkově chráněný Wenkeův dům od architekta Josefa Gočára, který byl dokončen v roce 1911. Původně stavba sloužila jako obchodní dům *A. Wenke a syn*. Tato firma, která obchodovala s rakouskou monarchií a se zámořím, se zabývala výrobou galanterního zboží. Po smrti syna Josefa Wenkeho v roce 1929 se však chod firmy zastavil a následně byla tato společnost zrušena úplně.¹²⁹ Od roku 1947 sídlí v budově městské muzeum, jehož stálá expozice v druhém patře budovy se věnuje osobnostem Jaroměře, jako byl moderní malíř Josef Šíma, sochař a řezbář Otakar Španiel a sochař Josef Wagner.¹³⁰

3.4.2 Pevnost Josefov

Pevnostní město Josefov plynule navazuje na Jaroměř. Základní kámen města byl položen v roce 1780 za vlády Marie Terezie. Důvodem stavby tohoto komplexu byl strach z Pruska a jeho spojenců.

Po válkách slezských vznikla nutnost zlepšit obranu hranic. Zpočátku byly posíleny hradby měst Hradce Králové a Olomouce. Tato města byla příliš daleko od hranic země, proto bylo přikročeno k výstavbě dvou nových pevnostních měst. Jedno z nich vzniklo u Litoměřic a druhé právě u Jaroměře. Stavba probíhala mnoho let a stála ještě více peněz (10,5 milionu zlatých).¹³¹ Bojeschopnou se stala až v roce 1787, práce však pokračovaly dál. V roce 1811 byl například ve městě dostavěn kostel Nanebevstoupení Páně. Již brzy ale bylo jasné, že pevnost nikdy nedostojí svému účelu. Prusové obrátili spolu s Rakouskem svou pozornost

¹²⁷ Mariánský sloup. *Jaroměř: Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/volny-cas/pamatky-ve-meste/mariansky-sloup-1/>

¹²⁸ Plačící žena. *Jaroměř: Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/volny-cas/pamatky-ve-meste/placici-zena/>

¹²⁹ Historie firmy A. Wenke a syn v Jaroměři. Městské muzeum v Jaroměři [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://muzeumjaromer.cz/historie-firmy-a-wenke-a-syn/>

¹³⁰ Stálá expozice výtvarníků Josefa Šímy, Otakara Španiela a Josefa Wagnera. Městské muzeum v Jaroměři [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://muzeumjaromer.cz/stala-expozice/>

¹³¹ Prohlídka podzemí. Jaroměř a Josefov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.josefov-jaromer.cz/prohlidka-podzemi.php>

směrem k potlačení Napoleonovy armády a pevnost sloužila pouze jako vězení pro zajaté vojáky.¹³²

Pevnostní statut Josefova byl zrušen v roce 1866, vojáci však pobývali ve městě i nadále (poslední voják odešel v 90. letech 20. století), a tím si Josefov udržel svůj vojenský charakter i dalších několik let. Během druhé světové války fungovalo město jako cvičiště německého Wehrmachtu, největší škody však způsobil pobyt Sovětské armády.¹³³

Josefov je jedinečným komplexem, který je zajímavý především svými spletitými podzemními chodbami tzv. kasematy pod městem. Podzemní chodby dosahují až 35 km, zpřístupněná je však jen část z nich. Návštěvník má možnost projít si jeden kilometr těchto chodeb jen při svitu lucerny, kterou na začátku prohlídky dostane od průvodce. Během 70 minutové procházky tmou se návštěvník dozví základní informace o historii Josefova, zajímavosti a dokonce strašidelné historky, které se k němu vážou. Základní vstupné stojí 60Kč. Prohlídky se konají od dubna do října o víkendech, o prázdninách pak každý den.¹³⁴

Pro milovníky vojenské historie bude určitě zajímavým zakončením výletu návštěva Prvního vojenskohistorického muzea M. Frosta s předměty ze světových válek. Nachází se v budově bývalého stavebního ředitelství, kde je možné navštívit i muzeum zpěváka Waldemara Matušky.¹³⁵

3.5 Broumov a okolí

Město Broumov se nachází nedaleko státních hranic s Polskem a je obklopené pískovcovými Broumovskými stěnami a Javořimi horami. Broumov je spojen především s nejstarším benediktinským řádem u nás, který získal území Broumovka a Policka od krále Přemysla Otakara I. již v roce 1213. V roce 1255 potom vzniklo na skalním ostrohu město Broumov jako správní a obchodní centrum panství.¹³⁶

¹³² Stručná historie pevnostního města. Pevnost Josefov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pevnostjosefov.cz/historie/historie-josefova/>

¹³³ Stručná historie pevnostního města. Pevnost Josefov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pevnostjosefov.cz/historie/historie-josefova/>

¹³⁴ Co byste měli vědět o pevnosti Josefov. Jaroměř a Josefov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.josefov-jaromer.cz/prohlidka-podzemi.php>

¹³⁵ První vojenskohistorické muzeum M. Frosta. Pevnost Josefov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pevnostjosefov.cz/portfolio/prvni-vojenskohistoricke-muzeum-m-frosta/>

¹³⁶ OTTE, M., et al. Broumov: 650. výročí udělení městských práv. 1st ed. Broumov: Městský úřad, 1998. str. 1

Nejvýznamnější památkou je broumovský klášter, barokní benediktinské opatství, jehož kuriozitou je kopie Turínského plátna z roku 1651. Za návštěvu jistě stojí i historické náměstí, které je chráněno jako městská památková zóna, s tzv. půdorysem slezského typu. Tento půdorys je typický dvěma hlavními ulicemi, které se sbíhají u Horní a Dolní brány a mezi nimi se nachází prostor pro tržiště. Uprostřed tohoto náměstí stojí barokní Mariánský sloup od sochaře Jana Brokoffa. Po obvodu náměstí lze dodnes najít pozůstatky původních hradeb.¹³⁷

Milovníky piva jistě zaujme muzeum tohoto alkoholického nápoje v prostorách nedalekého pivovaru v Olivětině. Zde se návštěvník dozví o historii vaření piva v Broumově a za příplatek může být prohlídka doplněna o ochutnávku zdejší pivní značky Opat.¹³⁸

3.5.1 Broumovský klášter (Benediktinské opatství sv. Václava)

Tento církevní komplex nazývaný „barokní perlou Broumova“ je snad nejvýznamnější kulturní atraktivitou celého Broumova. Nachází se v blízkosti centra města Broumov a zahrnuje klášter, kostel sv. Vojtěcha a klášterní zahradu.

Historie kláštera sahá až k počátku 13. století, kdy bylo území Broumova a Policka darováno králem Přemyslem Otakarem I. pražským břevnovským benediktinům. Část těchto břevnovských mnichů s opatem přesídlila do tehdy ještě neexistujícího Broumova. Zde na místě rozbořené pevnosti si nechali postavit gotický klášter s přilehlým kostelem sv. Vojtěcha. Jak již bylo zmíněno výše, v roce 1255 benediktini napomohli k založení města Broumov, které mělo být hospodářským centrem. Kolem roku 1316 zde bylo zřízeno klášterní gymnázium, zprvu sloužící ke vzdělávání budoucích řeholníků. V roce 1779 se stalo veřejným gymnáziem a zde si už musel každý svoje studium hradit sám. Od roku 1945 se už vyučovalo v nových prostorách. Mezi nejznámější broumovské studenty patřil např. první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, Alois Jirásek nebo Alois Rašín.¹³⁹

Důležitým historickým okamžikem byl příjezd břevnovského opata Mikuláše II. a řeholních bratrů z Prahy do Broumova v roce 1420, protože husité vypálili Břevnovský

¹³⁷ Městská centra. Broumovsko: Turistický server [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/mestska-centra>

¹³⁸ Pivovar Broumov. *Pivovar Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pivovarbroumov.cz/index2.html>

¹³⁹ Klášterní gymnázium. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium>

klášter v Praze. S sebou břevnovští mnichové přivezli cenné spisy a Codex Gigas, největší rukopisnou bibli na světě, která je už od roku 1648 ve Švédsku.

V 18. století byl přestavěn kostel sv. Vojtěcha v barokním slohu a později byly v témže slohu upraveny i ostatní klášterní budovy. Architektem, který se nejvíce podílel na rekonstrukci a na stavbě mnoha menších broumovských kostelů, byl otec a syn, Kryštof a Kilián Ignác Dietzenhofer.

V 50. letech minulého století klášter fungoval jako internační tábor, jedno z mnoha vězení komunistického režimu pro řeholníky. K uvolnění došlo až v roce 1968, v té době v Broumově zůstávaly už jen sestry řádu sv. Dominika, které pekly hostie pro kostely v Čechách a na Moravě. Od roku 1990 klášter neobývá žádný řád.¹⁴⁰

Návštěvník si může vybrat hned z několika prohlídkových okruhů. Zde budou podrobněji zmíněny dva hlavní okruhy. První z nich se věnuje především baroknímu umění. Průvodce projde se skupinou klášterním kostelem, sakristií, knihovnou se 13 000 svazky a refektářem s kopií Turínského plátna, do něhož byl zabalen Ježíš Kristus po sejmutí z kříže. Toto plátno je jedinou dochovanou kopií severně od Alp.¹⁴¹

Druhý okruh je zaměřen na život v klášteře. Tato prohlídka návštěvníka obohatí o zajímavé informace o životě mnichů. Tento okruh zahrnuje stejně jako předchozí návštěvu kostela, knihovny a refektáře, výklady a obsah informací se však zcela liší.¹⁴²

Ceny jsou pro oba okruhy stejné, vstupné pro dospělého stojí 120,-. K této vstupence je možné ještě přikoupit za 25,- vstup do podzemí kláštera, kde se nachází tzv. Vamberecké mumie. Zde se návštěvníci pohybují v dohledu průvodce, ti méně otrlí mohou zůstat venku a zdržet se této části prohlídky. Mumie pochází z 18. století k vidění je 15 z celkově 34 dochovaných mumií.¹⁴³

¹⁴⁰ Klášter Broumov. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://klasterbroumov.cz/cs/klaster-broumov>

¹⁴¹ Zaostřeno na Baroko. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/standartni-prohlidkovy-okruh>

¹⁴² Život v klášteře. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/mniscka-prohlidka>

¹⁴³ Vamberecké mumie. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/vamberecke-mumie>

Kláster mimo tyto dva okruhy nabízí i noční prohlídky, prohlídky kláštera mimo obvyklé trasy hlavních okruhů nebo pro ty nejmenší jednou za rok prohlídky s Lotrandem. Klášter je otevřen návštěvníkům po celý rok, dokonce i o Vánocích.¹⁴⁴

3.5.2 Kostel Panny Marie

Tento kostelík se nachází necelý kilometr od broumovského kláštera na místním hřbitově. Je zajímavý především tím, že je jedním z nejstarších dřevěných kostelů ve střední Evropě a také tím, že na jeho stavbu nebyl použit ani jeden hřebík.¹⁴⁵

Původní kostel byl v 15. století vypálen husity. Ještě ve stejném století byl postaven nový a jeho dnešní podoba pochází z roku 1779. Jedná se o jednolodní kostel se zvonicí a krytým ochozem, v němž se nachází 9 dřevěných desek s výjevy ze života broumovských měšťanů.¹⁴⁶

Kostel lze navštívit každý den v období mezi červnem a zářím. Vstupné stojí 35,-, je možné navštívit tento kostelík i v rámci prohlídek broumovského kláštera za příplatek 25,- k základnímu okruhu.¹⁴⁷

3.5.3 Broumovská skupina kostelů

Okolí Broumova dominuje 11 kostelů, které patří do této tzv. skupiny broumovských kostelů. Jedná se konkrétně o tyto kostely: kostel sv. Jiří a Martina v Martínkovicích, kostel sv. Anny ve Vižňově, kostel sv. Jakuba Většího v Ruprechticích, kostel sv. Michala ve Verněřovicích, kostel Všech svatých v Heřmánkovicích, kostel sv. Prokopa v Bezděkově, kostel sv. Barbory v Otovicích, kostel sv. Markéty v Šonově, kostel sv. Marie Magdaleny v Božanově, kaple P. Marie na Hvězdě, kostel sv. Václava v Broumově.¹⁴⁸

Všechny tyto sakrální stavby vznikly mezi lety 1690 až 1743. Na výstavbě se nejvíce podíleli otec a syn, K. Dietzenhofer a K. I. Dietzenhofer. Podnět ke stavbě nových kostelů dal

¹⁴⁴ Otevírací doba kláštera. Klášter Broumov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/oteviraci-doba-klastera>

¹⁴⁵ Hřbitovní kostelík Panny Marie. Klášter Broumov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/hrbitovni-kostel>

¹⁴⁶ OTTE, M., et al. Broumov: 650. výročí udělení městských práv. 1st ed. Broumov: Městský úřad, 1998. str. 14

¹⁴⁷ Hřbitovní kostelík Panny Marie. Klášter Broumov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/hrbitovni-kostel>

¹⁴⁸ Kostely. Za poklady Broumova: Hudební festival v kostelích Broumova [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.zapoklady.cz/cs/kostely>

tehdejší opat Otmar Zinke, který chtěl nahradit již nefunkční a husity poničené dřevěné kostely řadou zcela nových barokních staveb. V té době bylo na broumovském panství vytvořeno i mnoho menších staveb v krajině jako Boží muka nebo celé křížové cesty.¹⁴⁹

3.5.4 Broumovsko a světové kulturní dědictví UNESCO

V roce 2016 se v Královéhradeckém kraji projevila snaha o zapsání souboru výše zmíněných sakrálních staveb a broumovského kláštera na seznam světového dědictví UNESCO. Tehdejší hejtman Královéhradeckého kraje Lubomír Franc slíbil finanční podporu pro vznik dokumentace, která je potřebná k zápisu na seznam UNESCO.

V Královéhradeckém kraji by to byla první památka zapsaná na listině světového kulturního dědictví.¹⁵⁰

30. 11. 2016 byl návrh na zapsání na listinu UNESCO přednesen v Bruselu při setkání Evropského parlamentu. Hlavními iniciátory byli Jan Školník z Agentury pro rozvoj Broumovska, děkan broumovské farnosti Martin Lanži a europoslanec Tomáš Zdechovský.¹⁵¹ Ředitel UNESCO Paolo Fontani tento návrh již dříve podpořil.¹⁵²

"Setkání jsme uspořádali, abychom zvedli povědomí o Broumovsku mezi významnými lidmi zajímavými se o kulturu, které v zahraničí přisuzují mnohem větší roli než u nás. Chtěli jsme tak posunout naše snahy o zapsání tohoto jedinečného komplexu přírodních a kulturních památek na seznam Evropského kulturního dědictví, protože už jen veřejná diskuze pomáhá lákat do tohoto regionu turisty, díky nimž lze lépe získat prostředky na opravu a další rozvoj této oblasti. Setkání rozhodně považuji za podařené, protože se nám podařilo propojit ke spolupráci další zájmové skupiny a je vidět, že se věci posouvají kupředu," řekl Tomáš Zdechovský.¹⁵³

¹⁴⁹ Kostely na Broumovsku. Broumovsko: Turistický server [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/kostely-na-broumovsku>

¹⁵⁰ Kraj podpoří zápis broumovských kostelů na seznam UNESCO. *Hradecký deník.cz* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://hradecky.denik.cz/z-regionu/kraj-podpori-zapis-broumovskych-kostelu-na-seznam-unesco-20160515.html>

¹⁵¹ Broumovské památky byly představeny v Bruselu. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/broumovske-pamatky-byly-pred>

¹⁵² Ředitel UNESCO podpořil snahu zapsat na seznam Broumovsko. *Parlamentní listy* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/profilu/Tomas-Zdechovsky-34026/clanek/Reditel-UNESCO-podporil-snhu-zapsat-na-seznam-Broumovsko-72263>

¹⁵³ Broumovské památky byly představeny v Bruselu. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/broumovske-pamatky-byly-pred>

3.6 Hronov a Police nad Metují

Město Hronov leží v Hronovské kotlině při hranici CHKO Broumovsko přibližně 4km vzdušnou čarou od hranic s Polskem. Městem protéká řeka Metuje, na jejíž pravé straně se rozkládá Maternická oblast a na straně levé se rozprostírají Jestřebí hory. Hronov nese své jméno po svém zakladateli rytíři Hronu z Náchoda, který zde vybudoval v druhé polovině 13. století vodní tvrz.¹⁵⁴ Město pak patřilo až do roku 1848 náchodskému panství.¹⁵⁵

Hronov slouží jako výchozí bod do mnoha turisticky zajímavých míst. Možností, kam může turista z Hronova pěšky vyrazit, je hned několik. Za zmínku jistě stojí Náchod, Červený Kostelec se zříceninou hradu Vízmburk, Skalákova studánka v Maternické části Jestřebích hor, procházky přírodou CHKO Broumovsko. Díky své poloze u česko-polských hranic může turista snadno zavítat i do Polska například do lázeňského městečka Kudowa Zdrój nebo do Bludných skal. Samotný Hronov je proslavený osobností spisovatele Aloise Jiráska, který se zde narodil a chodil do školy. Tohoto spisovatele zde připomíná jeho rodný dům a Jiráskovo divadlo na hronovském náměstí.

Police nad Metují se nachází pouhých 8 km na severovýchod od Hronova a je výchozím bodem do oblasti zvané Policko, která je atraktivní především skalními městy, výlety do Broumovských stěn a je „*charakteristická svými panoramatickými rozhledy*“.¹⁵⁶

Oblast Police nad Metují byla před 12. stoletím porostlá neprostupnými lesy. Ve 12. století přišli benediktini, kteří vykáceli lesy a dali vzniknout polím, která dala později jméno samotnému městu. Mniši si zde nechali vystavět dřevěnou kapli a poté, co toto území stejně jako Broumovsko daroval Přemysl Otakar I. břevnovským mnichům, zde vznikl ve 13. století kostel a klášter, který je dnes nejvzácnější atraktivitou tohoto města.¹⁵⁷

Neméně důležitým turistickým lákadlem Policka je Muzeum papírových modelů a Muzeum stavebnice Merkur, jejíž kovové dílky se zde vyrábí už od roku 1925. V muzeu je navíc možné zhlédnout největší stavbu vytvořenou z této stavebnice.¹⁵⁸

¹⁵⁴ DAVID, P., et al. 444 historických měst a městeček České republiky. 1st ed. Praha: Soukup & David, 2004. str. 57 ISBN 80-7011-741-9.

¹⁵⁵ Z historie Hronova. Město Hronov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.mestohronov.cz/z-historie/clanek/z-historie-hronova>

¹⁵⁶ KINCL, F., et al. *Police nad Metují: Město a okolí*. 1st ed. Praha: Sport.a turistické nakl., 1959. str. 4

¹⁵⁷ KINCL, F., et al. *Police nad Metují: Město a okolí*. 1st ed. Praha: Sport.a turistické nakl., 1959. str.14

¹⁵⁸ Muzea na Policku. Policko [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.policko.cz/cs/pamatky-zajimavosti-policka/muzea>

3.6.1 Rodný dům Aloise Jiráska

Tato roubená chalupa, kde se v roce 1851¹⁵⁹ narodil významný český spisovatel Alois Jirásek a kde prožíval své dětství, stojí nedaleko hronovského náměstí při cestě z Hronova do Police nad Metují.

Domek pochází z konce 18. století, kdy si Jiráskův praděd Jakub postavil na zděném pozemku roubenou chalupu, k níž patřil dnes již neexistující chlév, konírna a stodola. Od roku 1844 žili v domku Jiráskovi rodiče, Josef a Vincencie Jiráskovi, kteří si v domě zřídili pekárnu. Alois se Jiráskovým narodil jako čtvrté dítě a strávil v Hronově dětství a ještě dlouho poté, kdy už studoval v Broumově a později v Hradci Králové, se sem vracel na prázdniny.¹⁶⁰

Jiráskovi rodiče se odstěhovali z domku v roce 1870. V roce 1921, kdy se slavily 70. narozeniny spisovatele Aloise Jiráska, vybralo město Hronov dostatek peněz na to, aby domek od nového majitele odkoupilo a tentýž rok ho ještě zpřístupnilo veřejnosti. Zásadní rekonstrukce domku proběhly mezi lety 1955 a 1957 a v roce 1990.¹⁶¹

Domek je návštěvníkům otevřen od května do října a základní vstupné činí 40,-, v němž je už zahrnuto vstupné do muzea Aloise Jiráska, které je možné navštívit v Jiráskově divadle.¹⁶²

3.6.2 Jiráskovo divadlo

Jiráskovo divadlo je kulturní památkou, která se nachází na historickém náměstí v Hronově. Jedná se o neoklasicistní budovu dle návrhu Jindřicha Freiwalda.¹⁶³ Rozhodnutí o stavbě divadla poprvé zaznělo při oslavách 70. narozenin Aloise Jiráska v roce 1921.

¹⁵⁹ Hrob Aloise Jiráska. *Město Hronov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.mestohronov.cz/vitejte-u-nas/clanek/hrob-aloise-jiraska>

¹⁶⁰ HLADKÝ, L., et al. *Hronov a dějiny*. 1st ed. Náchod: Okresní muzeum, 1999. str. 76 ISBN 80-238-4156-4.

¹⁶¹ HLADKÝ, L., et al. *Hronov a dějiny*. 1st ed. Náchod: Okresní muzeum, 1999. str. 77 ISBN 80-238-4156-4.

¹⁶² Rodný domek Aloise Jiráska. Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/17/rodny-domek-aloise-jiraska/>

¹⁶³ HLADKÝ, L., et al. *Hronov a dějiny*. 1st ed. Náchod: Okresní muzeum, 1999. str. 78 ISBN 80-238-4156-4.

V srpnu 1928 byl za účasti samotného spisovatele položen základní kámen divadla. Stavba byla dokončena 28. 9. 1930 a slavnostně otevřena uvedením Jiráskovy *Lucerny*.¹⁶⁴

Dnes se v druhém patře Jiráskova divadla nachází muzeum věnované tomuto významnému spisovateli. Návštěvníkům nabízí muzeum expozice věnované životu a dílu tohoto hronovského rodáka. Muzeum od roku 1980 spadá do správy Regionálního muzea v Náchodě. Otevřeno je pro návštěvníky od května do konce října se základním vstupným 40,-, ve kterém je už zahrnut vstup do rodného domku.¹⁶⁵

3.6.3 Klášter a kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují

Barokní klášter a přilehlá trojlodní bazilika se nachází nedaleko Masarykova náměstí při hlavní cestě vedoucí z Police nad Metují do Broumova. Rozvoj Policka je stejně jako na Broumovsku silně ovlivněn břevnovskými mnichy, kteří do tehdy ještě neexistující Police nad Metují vyslali v 13. století mnicha Jurika, který zde založil poustevnu. Později zde byla vybudována dřevěná kaple Panny Marie a v roce 1213 založen klášter. V letech 1255-94 byla dřevěná kaple nahrazena gotickým kamenným kostelem Panny Marie s raně gotickým lomeným portálem, který je dnes největším skvostem kostela.¹⁶⁶ Portál je ozdoben rostlinným dekorem, jako jsou listy vinné révy, chmele břečťanu nebo dubu. „*Portál je velice cenná ukázka raně gotického sochařství v Čechách a svědčí o vynikajících schopnostech a tvůrčí fantazii tehdejších mistrů kameníků, jejichž jména nám již bohužel zavázal čas...*“¹⁶⁷

Ve stejném období bylo zároveň vystavěno několik kamenných budov kláštera, kde se nacházel dormitář a refektář. Význam tohoto kláštera však brzy po vzniku toho v Broumově ustoupil do pozadí. Následující staletí byla pro kostel i klášter nepříznivá. Klášter byl obléhán a několikrát vypálen. Z kostela zůstaly v 15. století jen boční zdi a presbyterium. K opravám došlo až v druhé polovině 17. století. Kostel byl přestavěn do slohu novogotického a klášter do slohu barokního architekty K. Dietzenhoferem a K. I. Dietzenhoferem. Bazilika je, jak už bylo řečeno, trojlodní s barokně gotickou křížovou klenbou nad hlavní lodí a s původními

¹⁶⁴ Jiráskovo divadlo. Město Hronov [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.mestohronov.cz/vitejte-u-nas/clanek/jiraskovo-divadlo>

¹⁶⁵ Muzeum Aloise Jiráska. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje*[online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/17/muzeum-aloise-jiraska/>

¹⁶⁶ Klášter Police nad Metují. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/kontakty/klaster-police-nad-metuji>

¹⁶⁷ Farní kostel. *Police nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.meu-police.cz/pro-turisty/pamatky/farni-kostel-/>

gotickými křížovými klenbami nad bočními loděmi a pětibokým presbytářem. Na jižní straně presbytáře byla v roce 1953 odkryta freska hlavy Krista ze 13. století. Klášter je jednopatrový objekt čtvercového půdorysu, jehož budovy obklopují dva obdélníkové dvory uvnitř objektu.

168

Za vlády Josefa II. byl klášter jako mnoho dalších zrušen. Navrácen benediktinům byl v roce 1809, kteří ho drželi až do roku 1948. Poté prostory kláštera sloužily jako muzeum a knihovna. V roce 2006 byl klášterní komplex navrácen benediktinům.¹⁶⁹

Dnes se v prvním patře kláštera nachází Muzeum města Police nad Metují. Expozice muzea je zaměřena především na historii Policka a řemesla s tímto městem spojená. V tzv. Laudonově sále návštěvník může zhlédnout dobový lidový malovaný nábytek. Součástí prohlídky muzea je na požádání i barokní roubená škola Dřevěnka z konce 18. století nacházející se v blízkosti kláštera. Zde si může návštěvník prohlédnout dvě dobově vybavené třídy.¹⁷⁰ Muzeum je otevřeno od května do začátku června o víkendech, v létě pak každý den kromě pondělí a od listopadu do dubna každou první sobotu v měsíci. Plné vstupné stojí 30,-. Polické muzeum je stejně tak jako hronovské ve správě Regionálního muzea v Náchodě.¹⁷¹

3.6.4 Muzeum stavebnice Merkur

Toto muzeum patří mezi nejmladší v České republice. Bylo otevřeno v roce 2006 a seznamuje příchozí s historií této známé stavebnice. Ta se začíná v roce 1920, kdy byla založena firma Jaroslava Vancla, která vyráběla kovovou stavebnici Inventor. V roce 1925 byla firma a stavebnice přejmenována na Merkur. Během období první republiky se tato hračka stala velmi oblíbenou a začaly vznikat nové stavebnice, nové dílky a elektrické vláčky.¹⁷² Během druhé světové války byla výroba zastavena a znovuobnovena byla až po válce. V 50. letech byla firma znárodněna a od roku 1990 až do roku 1993 vyráběla stavebnice firma KOMB. Poté se nacházel podnik KOMB v likvidaci a byl na něj vyhlášen konkurz.

¹⁶⁸ Klášter Police nad Metují. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.atlasceska.cz/kralovehradecky-kraj/klaster-police-nad-metuji/>

¹⁶⁹ Klášter Police nad Metují. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.atlasceska.cz/kralovehradecky-kraj/klaster-police-nad-metuji/>

¹⁷⁰ Barokní roubená škola, Police nad Metují. *Královéhradecký kraj: Turistický portál* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/dr-cs/105898-barokni-roubena-skola-police-nad-metuji.htm>

¹⁷¹ Muzeum města Police nad Metují. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/10/muzeum-mesta-police-nad-metuji/>

¹⁷² Historie stavebnice Merkur. *Muzeum Merkur* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeummerkur.cz/historie/>

O firmu projevil zájem dokonce francouzský podnik a taktéž výrobce stavebnic Meccano. Firmu nakonec přes velké dohady získal Jaromír Kříž, a tím byl zajištěn další rozvoj značky Merkur.¹⁷³

Dnes v muzeu, nedaleko polického Masarykova náměstí, nalezne turista několik expozic zabývajících se vývojem stavebnice. K prohlédnutí jsou samostatné modely, jako je Eiffelova věž, kolejiště Merkur „O“ nebo tzv. Ocelové město, které bylo zapsáno do Guinnessovy knihy rekordů jako největší stavba ze stavebnice Merkur. Stavba města probíhala v muzeu mezi roky 2000 až 2016 a stavitelem je Jiří Mládek.

Muzeum je otevřeno od čtvrtka do neděle od 9.00 do 16.00. Základní vstupné stojí 110,-. V muzeu se nachází i stavitelský koutek, kde se může návštěvník vrátit do dětských let.¹⁷⁴

3.7 Červený Kostelec a okolí

Toto město leží na svazích Jestřebích hor nedaleko města Náchod. První písemná zmínka pochází z roku 1362, svoje přízvisko Červený získalo město až v roce 1876. Tento přívlastek má několik důvodů. Jedním z nich je červená barva střech, druhým načervenalá půda v okolí města a tím posledním je červená fasáda kostela na náměstí v Červeném Kostelci. V 18. století se zde rozmohla textilní výroba. V 19. století narušil chod městečka požár, který zničil skoro polovinu obce.

V Červeném Kostelci a jeho okolí je malebná příroda. Město obklopuje mnoho lesů, luk a rybníků, kde se dá jak sportovně rybařit tak si užívat letních dnů. Díky krásnému okolí se zde návštěvníkům i obyvatelům Červeného Kostelce naskytuje mnoho možností pro vycházky a výlety. Městu dominuje barokní kostel sv. Jakuba Většího, který svou dnešní podobu získal díky architektu K. I. Dietzenhoferovi. S historií města je spojen i krátký pobyt spisovatelky Boženy Němcové, kterou dnes připomíná její domek.

¹⁷³ Historie. *Muzeum stavebnice Merkur* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.merkurpolice.cz/index.php/historie>

¹⁷⁴ Muzeum stavebnice Merkur. *Muzeum stavebnice Merkur* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.merkurpolice.cz/index.php>

Snad nejdůležitější událostí v roce je Mezinárodní folklorní festival, který se koná vždy na konci srpna v přírodním areálu u Divadla J. K. Tyla a je jedním z nejvýznamnějších festivalů tohoto druhu a zároveň nejstarších festivalů v ČR. V poslední době se dokonce zařadil mezi nejvýznamnější festivaly v Evropě. Během pěti dnů se návštěvníkům představí několik set tanečníků a tanečnic ze všech koutů světa.

3.7.1 Domek Boženy Němcové

Domek Boženy Němcové stojí několik metrů od kostela sv. Jakuba Většího a je spojen s krátkým pobytem české spisovatelky a jejího manžela Josefa Němce v Červeném Kostelci. Manželé Němcovi si pronajali podkroví tohoto domku v září roku 1837 a pobývali zde do dubna 1838. Domek vlastnil kupec Augustin Hůlek, jenž měl v přízemí svůj byt a kupecký krám. Pobyt v Červeném Kostelci byl tou šťastnější částí spisovatelčina života a byl jí inspirací pro sepsání povídek *Chudí lidé* a *Dobrý člověk*.¹⁷⁵

Tento barokní domek se znaky klasicismu byl v roce 1912 ozdoben pamětní deskou, kde je psáno: „*V tomto domě bydlela Božena Němcová od měsíce září 1837 do dubna 1838.*“¹⁷⁶ Tak vyjádřili červenokosteletští lidé svůj hold této spisovatelce. V roce 1942 byla, díky panu učiteli Josefu Hurdálkovi, otevřena v podkroví domku světnička Boženy Němcové, kde bylo shromážděno množství předmětů z doby, kdy zde spisovatelka pobývala. Návštěvník si zde může prohlédnout původní kachlová kamna, kupecký stůl, který manželé Němcovi používali jako prádelník nebo barokní postel. V 60. letech byla v přízemí domku otevřena expozice, která představuje ruční tkalcovskou výrobu, která se ve městě rozvinula v 18. století a stala se zdrojem obživy pro mnoho obyvatel Kostelce. V roce 1974 byl uzavřen a mluvilo se dokonce o přesunu cenností do muzea v České Skalici a prodeji. Nakonec bylo rozhodnuto o celkové rekonstrukci a uvedení do původní podoby. V roce 1984 připadl dům pod záštitu Muzea Boženy Němcové ve Skalici. Po zdlouhavých opravách byl domek 9. 5. 1985 otevřen veřejnosti.¹⁷⁷ V roce 1999 byla budova opět navrácena do správy Městského kulturního střediska v Červeném Kostelci.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Červený Kostelec. *Muzeum Boženy Němcové* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/pobyt-kostelec/>

¹⁷⁶ MÜHLSTEIN, L., et al. Červený Kostelec. 1st ed. Červený Kostelec: Městský národní výbor, 1988. str. 85

¹⁷⁷ ŠOLC, Jiří. Červený Kostelec. Červený Kostelec: Městský národní výbor, 1988 str. 85-89

¹⁷⁸ Domek Boženy Němcové. *Oficiální stránky města Červený Kostelec* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.cervenykostelec.cz/budovy-a-verejne-prostory/domek-bozeny-nemcove>

Expozice v přízemí se věnuje stručným dějinám Kostecka, povídky *Chudí lidé* a ruční textilní výrobě. Návštěvník si také může prohlédnout původní obydlí kupce Hůlka a jeho rodiny. V podkroví je pak rekonstrukce světničky, ve které pobývali manželé Němcovi. Za domkem se nachází malá zahrada s náhrobkem Viktorky Židové, jedné z hlavních postav románu *Babička*.

Domek je otevřen veřejnosti od května do září každý den kromě pondělí od 9 do 16 hodin. Základní vstupné stojí 20,-.¹⁷⁹

3.7.2 Zřícenina hradu Vízmburk

O hradu, umístěném na pískovcovém ostrohu nad obcí Havlovice, se poprvé zmiňuje Dalimilova kronika v roce 1279 a to v souvislosti s Tasem z Vízmburka, který byl pravděpodobně prvním majitelem hradu, staviteli však byli už jeho předkové.¹⁸⁰ Ke stavbě hradu nedošlo najednou, na jeho místě nejspíš stála dlouhou dobu pouze věž a k ní byly postupně přistavovány další objekty jako valy, příkopy a hradby. Stavba tedy probíhala v několika etapách a i její význam se postupně měnil. Kolem roku 1279 pán Tas rozhodl o rozšíření objektu o palác. Od té doby se dá mluvit o obytné funkci hradu Vízmburk. Tas patřil k východočeskému rodu Pánů erbu zlatého třmene, který osídlil severovýchodní Čechy. Byl nejspíše velmi významnou osobností a v době, kdy byl zavražděn, zastával funkci podkomořího krále Václava II., což znamená, že spravoval města, panovnické kláštery a královská panství.¹⁸¹

Po smrti Tase se stal novým majitelem jeho syn Jaroš, který hrad kolem roku 1309 prodal Milotovi z Pnětluk. Poté se hrad dostal do rukou pánů z Dubé, kteří ho měli v držení až do jeho zničení v roce 1447. V tento rok ho pobořila slezská knížata a měšťané z Lužice a Slezska, která se tak mstila za husitské vpády na jejich území. Slezané nejdříve hrad vykoupili a po dohodě s majitelem pobořili.¹⁸²

Přestože se o existenci hradu pod zalesněným pahorkem vědělo už dříve, skutečný archeologický výzkum začal až v roce 1972, kdy archeologický tým

¹⁷⁹ Domek Boženy Němcové. *Oficiální stránky města Červený Kostelec* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.cervenykostelec.cz/budovy-a-verejne-prostory/domek-bozeny-nemcove>

¹⁸⁰ Dějiny hradu. Vízmburk [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.vizmburk.cz/hrad.php>

¹⁸¹ MACH, J. Vízmburk. 1st ed. Rtyň v Podkrkonoší: Městský úřad ve Rtyni v Podkrkonoší, 2007. str. 15-24

¹⁸² Dějiny hradu. Vízmburk [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.vizmburk.cz/hrad.php>

PhDr. Antonína Hejny CSc. odkryl zbytky zdiva. Nález tohoto raně gotického hradu byl velmi významnou událostí v širokém okolí a zřícenině se tehdy přezdívalo „české Pompeje“.¹⁸³ Vykopávky pokračovaly a během třinácti let se na místě zalesněného pahorku objevily až 8 m vysoké zdi bývalého hradu.¹⁸⁴

Po smrti Antonína Hejny v roce 1986 se s vykopávkami nepokračovalo a tvrz byla oplocena a zneprístupněna veřejnosti. Kvůli nedostatečné konzervaci památky, se začala zřícenina rozpadat a mnoho částí hradu bylo odcizeno jako stavební materiál. Velké množství kamenických nálezů bylo nevhodně uloženo a se započatým výzkumem PhDr. Hejny se dále nijak nepokračovalo.¹⁸⁵

V roce 2002 vzniklo Sdružení pro Vízmburk, které zachránilo zdejší archeologické nálezy a zrekonstruovalo obvodové zdivo hradu. V roce 2008 se konaly první Vízmburské slavnosti, kdy byl pro návštěvníky, kterých přišlo celkem 2000, připraven program plný různých představení. V roce 2009 byla na Vízmburku započata první návštěvní sezóna. V roce 2017 byla vyhlášena veřejná sbírka *Daruj stovku*, díky které by mělo získat sdružení peníze na opravu východní části hradu. Potencionální dárci jsou motivováni získáním repliky kachle z hradních kamen nebo knihou *Vízmburk - příběh ztraceného hradu* od J. Košťála.

Návštěvní sezóna probíhá od května do září, o prázdninách je otevřeno pro návštěvníky každý den. Vstupné stojí 30,-, děti do 6 let mají vstup zdarma. V areálu hradu se nachází malé občerstvení a v Havlovicích, odkud lze na hrad vyrazit, je restaurace. V roce 2015 bylo v Havlovicích na základní škole otevřeno muzeum, kde si návštěvník může prohlédnout archeologické předměty, které byly nalezeny při vykopávkách. Přístupné je však jen po předchozí domluvě.¹⁸⁶

¹⁸³ RAZÍM, V. *Vízmburk: Raně gotický hrad a jeho proměny*. 1st ed. Praha: Národní památkový ústav, 2012. str. 5 ISBN 978-80-86516-47-9.

¹⁸⁴ RAZÍM, V. *Vízmburk: Raně gotický hrad a jeho proměny*. 1st ed. Praha: Národní památkový ústav, 2012. str. 9-15 ISBN 978-80-86516-47-9.

¹⁸⁵ RAZÍM, V. *Vízmburk: Raně gotický hrad a jeho proměny*. 1st ed. Praha: Národní památkový ústav, 2012. str. 150 ISBN 978-80-86516-47-9.

¹⁸⁶ Příběh ztraceného hradu. *Vízmburk* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: http://www.vizmburk.cz/dokumenty/muzeum_pro_www.png

3.8 Malé Svatoňovice

Malé Svatoňovice, městečko ležící u úpatí Jestřebích hor (Brend), je známé především jako rodiště bratří Čapků, jejichž rodný dům a zároveň muzeum stojí přímo na náměstí, jehož dominantou je kostel Sedmi Radostí Panny Marie. Nad kostelem se rozkládá Mariánský sad s křížovou cestou a zázračnou studánkou, která má podle pověstí moc vyléčit nemocné. Malé Svatoňovice mohou být výchozím bodem na tzv. Panskou cestu a rozhlednu Žaltman, o které již bylo zmíněno v podkapitole Jestřebí hory, odkud se lze vydat na Paseky s Jestřebí boudou nebo směrem na Odolov a zde si prohlédnout Kryštofovy kameny nebo se vydat naučnou stezkou po hornických památkách Jestřebích hor. S tím souvisí i měděný důl Bohumír v nedaleké Jívce, který byl v roce 2015 otevřen pro veřejnost.¹⁸⁷

3.8.1 Muzeum bratří Čapků

Muzeum bratří Čapků se nachází v rodném domě spisovatele Karla Čapka a jeho bratra malíře Josefa Čapka. Karel a Josef Čapkovi se zde se svou starší sestrou Helenou narodili a prožili část dětství, než se s rodiči odstěhovali do nedaleké Úpice, kde chodili na základní školu.

Muzeum zde vzniklo v roce 1946, kdy se v rodném domě bratří Čapků konala výstava týkající se jejich života a uměleckých prací. Od posledních úprav, kdy se muzeum rozšířilo i do druhého patra budovy, se expozice příliš nezměnila.¹⁸⁸

Dnes je expozice, jak už bylo zmíněno, rozdělena do dvou pater. První patro je věnováno Karlu Čapkovi, jeho korespondenci, rukopisům a jiným osobním předmětům a především jeho tvorbě a době, která ji ovlivňovala. Expozice se zabývá i jeho soukromým životem, dětstvím, mládím a manželstvím s Olgou Scheinpflugovou.¹⁸⁹ V druhém patře se nachází sbírka 20 olejových obrazů Josefa Čapka a některá jeho literární díla. Návštěvník má možnost zhlédnout Čapkovu tvorbu v době, kdy byl převezen do koncentračního tábora, kde také jeho život skončil.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Měděný důl Bohumír. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/>

¹⁸⁸ Historie muzea. *Muzeum bratří Čapků v Malých Svatoňovicích* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://muzeum-bratri-capku.g6.cz/historie-muzea/>

¹⁸⁹ Muzeum bratří Čapků. *Obec Malé Svatoňovice* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.malesvatonovice.cz/muzeum/expozice-karla-capka/>

¹⁹⁰ Expozice Josefa Čapka. *Malé Svatoňovice: Rodiště Karla Čapka* [online]. [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://www.malesvatonovice.cz/muzeum/expozice-josefa-capka/>

Muzeum je otevřeno od dubna do listopadu, bližší informace je nutné ověřit na webových stránkách muzea <http://muzeum-bratri-capku.g6.cz/>. Základní vstupné stojí 35,-, děti do 6 let mají vstupné zdarma.¹⁹¹

3.8.2 Měděný důl Bohumír

Ve štole Bohumír v Jívce nedaleko Trutnova se těžila měď již v polovině 19. století. Těžba byla přerušena mezi lety 1866 a 1888 kvůli prusko-rakouským válkám, po nichž se v dole dále těžilo a to dokonce až do hloubky 131m. Důl byl uzavřen v roce 1965 kvůli nerentabilnosti a byl zatopen až do výšky 4. patra. Do roku 2013 se nacházel důl v registru starých důlních děl a poté byl převeden do správy společnosti Důl Jan Šverma o.p.s., Žacléř¹⁹², který se snaží zachovat hornické památky v Dolnoslezské pánvi a pořádá různé kulturní a vzdělávací akce, týkající se hornické činnosti.¹⁹³ Tato společnost se zasloužila o znovuotevření měděného dolu Bohumír pro veřejnost 29. 5. 2015.¹⁹⁴

Dnes si návštěvník může projít půlkilometrovou trasu, na které se seznámí s historií štoly Bohumír a s podmínkami, ve kterých museli horníci pracovat. Návštěvníci dostanou hornický oděv a helmu se světlem. Zajímavostí na trase je velká část horniny s pravidelným hladkým trojúhelníkovým otvorem, jehož původ není znám. Odborníci se nemohou shodnout, zda jde o dílo přírody nebo člověka. Prohlídka je doplněna o expozici s nástroji horníků a mapami dolu.¹⁹⁵

Prohlídky v dole se konají od začátku května do konce října, v zimě je důl uzavřen kvůli hnízdění netopýrů. Základní vstupné stojí 120,-, vstupné pro děti, studenty a seniory je 70,-. Nezbytností pro návštěvu dolu je teplé oblečení a pevná obuv.¹⁹⁶

¹⁹¹ Muzeum bratří Čapků - Vstupné. *Obec Malé Svatoňovice* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.malesvatonovice.cz/muzeum/vstupne/>

¹⁹² Měděný důl Bohumír Historie. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/historie/#>

¹⁹³ Důl Jan Šverma o.p.s. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/dul-jan-sverma-ops/>

¹⁹⁴ Slavnostní otevření 29. 5. 2015. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/napsali-o-nas/slavnostni-otevreni-2952015+a54.htm>

¹⁹⁵ Důl Bohumír. *Toulavá kamera* [online], 7. srpna 2016 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/216562221500032/>

¹⁹⁶ Důl Bohumír - Provozní doba a vstupné. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/provozni-doba-a-vstupne/>

3.9 Teplice nad Metují

Toto město, jímž protéká řeka Metuje, je známé především jako vstupní brána do pískovcových Teplických skal, na jejichž okraji se Teplice nad Metují nachází. Jejich význam vzrostl díky Mezinárodnímu festivalu horolezeckých filmů, jehož iniciátorem byl horolezec Miroslav Šmíd. Festival se koná každý rok po tři dny poslední víkend v srpnu.¹⁹⁷

První písemná zmínka o Teplicích nad Metují pochází z roku 1362. Jméno města bylo odvozeno od teplých pramenů, které dodnes vyvěrají na území Teplicka a které byly využívány k chovu pstruhů. Osada Teplice se nacházela nedaleko hradu Střmen v Teplických skalách. Na počátku 17. století byly Teplice rozděleny na Horní a Dolní Teplice a každá část měla jiného majitele. Rod Straků z Nedabylic spravoval Horní Teplice až do pol. 18. století, jejichž centrem byl od roku 1599 renesanční Horní zámek. V Dolních Teplicích se naopak vystřídalo mnoho různých rodů a jejich správní budovou byl barokní Dolní zámek, který nechal v roce 1664 postavit baron Václav Schmiedel ze Schmiedeln.¹⁹⁸

Nedaleko Teplic nad Metují v osadě Skály se nachází zámeček Bischofstein a blízko něj, nad Černým jezírkem, zřícenina hradu Skály také nazývaná jako Kočičí hrad. Jedná se o turisticky málo navštěvované místo, kterým se nechal inspirovat spisovatel Alois Jirásek při tvorbě svého románu *Skály*.¹⁹⁹

3.9.1 Horní a Dolní zámek

Jak již bylo zmíněno, Teplice byly na počátku 17. století rozděleny na Horní a Dolní Teplice, přičemž obě části měly odlišné majitele.

Správní budovou Horních Teplic byl tzv. Horní zámek, který nechal postavit již v roce 1599 Václav Bohdanecký z Hodkova, který si Teplice zvolil za své sídlo, poté co nechal zbořit tvrz hradu Střmen. Tuto skutečnost dokládá nápis nad vchodem této renesanční jednopatrové budovy: „*Letha Panie 1599 Toto Staweni gest Przedne Spomocy Boži A Lydskau wssak nakladem Vrozeneho a Stateczneho Rytirze Pana Waczława Bohdaneczkeho*“

¹⁹⁷ O nás. *Mezinárodní horolezecký filmový festival* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.horolezeckyfestival.cz/>

¹⁹⁸ MORAVIDOVÁ, M., et al. *Teplice nad Metují*. 1st ed. Teplice nad Metují: MNV Teplice n. Met., 1987. str. 4-5

¹⁹⁹ DAVID, P., et al. *Velká cestovní kniha: Česká republika*. Praha: Soukup a David, 2001. str. 182 ISBN 1213-3264.

z *Hodkova A na teplicznych z gruntu Wystaweno a Dokonano.* “ Po smrti Václava Bohdaneckého, byly Teplice rozděleny na Horní a Dolní Teplice.²⁰⁰

V Horních Teplicích panoval po dlouhou dobu rod Straků z Nedabylic, po jejichž vymření v roce 1769 připadla všechna pozůstalost akademii pro děti z chudých českých šlechtických rodin (tzv. Strakova akademie v Praze byla dostavěna až v roce 1897 a od roku 1993 v této budově sídlí Vláda České republiky). Horní zámek dnes slouží jako budova městského úřadu města Teplice nad Metují.²⁰¹

Dolní Teplice byly spravovány z Dolního zámku, který byl postaven v roce 1664 Václavem Schmiedelem ze Schmiedeln, jehož rodový erb se nachází na průčelí zámku. Jedná se o jednopatrovou raně barokní budovu s přiléhající zahradou, kterou zdobí sochy Matyáše Bernarda Brauna, Léto a Podzim, které sem byly převezeny z hospitálu Kuks.²⁰² V roce 1775 byl zámek vyplněn vzbouřeným davem sedláků, kteří zde hledali tzv. Zlatý patent Marie Terezie, který měl údajně rušit robotu v českých zemích. Poté byl zámek odkoupen továrníkem Bedřichem Faltyssem, který k zámku připojil křídlo směřující do zahrady. Dnes slouží zámek jako domov důchodců, tudíž je oficiálně pro turisty nepřístupný jak zámek, tak zahrada. Po domluvě s personálem domova je však možné si zámek prohlédnout.²⁰³

3.9.2 Zřícenina hradu Skály

Hrad Skály také nazývaný jako Kočičí hrad se nachází v osadě Skály nedaleko města Teplice nad Metují. Jedná se o zříceninu gotického skalního hradu, který nechal vystavět ve 14. století Matěj Salava z Lípy. Hrad byl tvořen palácem s mohutnou věží, která je dnes zpřístupněná díky množství schodů. Odtud lze dohlédnout na stolovou horu Ostaš, Sněžku a Orlické hory. Hrad byl vykoupen a poté pobořen Slezany v roce 1447.²⁰⁴ Kvůli přírodním vlivům je dnes tvrz v tak dezolátním stavu, že není téměř možné rozpoznat původní podobu hradu, přestože se o to snaží informační tabule umístěná pod zříceninou, z které se turista dozví o vzniku a zkáze tohoto prý nedobytného hradu. Zřícenina je volně přístupná.

²⁰⁰ MORAVCOVÁ, M., et al. *Teplice nad Metují*. 1st ed. Teplice nad Metují: MNV Teplice n. Met., 1987. str. 5

²⁰¹ MORAVCOVÁ, M., et al. *Teplice nad Metují*. 1st ed. Teplice nad Metují: MNV Teplice n. Met., 1987. str. 5

²⁰² MORAVCOVÁ, M., et al. *Teplice nad Metují*. 1st ed. Teplice nad Metují: MNV Teplice n. Met., 1987. str. 33

²⁰³ Dolní zámek. *Teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.teplickeskaly.com/turistika/pamatky-v-teplicich-nad-metuji/dolni-zamek/>

²⁰⁴ DAVID, P., et al. *Velká cestovní kniha: Česká republika*. Praha: Soukup a David, 2001. str. 182 ISBN 1213-3264.

3.9.3 Zámeček Bischofstein

Tento empírový zámeček s mansardovou střechou lze najít hned pod zříceninou hradu Skály ve stejnojmenné osadě. Původní barokní zámeček byl postaven v roce 1666 jako letní sídlo biskupa Karla Sobka z Bílenberku na místě poplužního dvora, který zde existoval již v roce 1544.²⁰⁵ V areálu se nacházel pivovar, který produkoval pivo až do roku 1895. V roce 1825 byla budova přestavěna ve stylu empíru a v roce 1841 byla hospodářská budova naproti zámečku upravena v klasicistním stylu. V 50. letech minulého století byl Bischofstein zestátněn a uzavřen pro veřejnost. V dalších letech fungoval jako místo pro rekreační pobyty zaměstnanců firmy Stavební Geologie a od roku 1989 se začal areál pronajímat. Od roku 2005 je zámeček a s ním i restaurace a ubytovací zařízení v protější budově otevřeno pro veřejnost. Celý areál je dnes využíván jako místo pro školní výlety a adaptační kurzy.²⁰⁶

²⁰⁵ MORAVCOVÁ, M., et al. *Teplíce nad Metují*. 1st ed. Teplíce nad Metují: MNV Teplíce n. Met., 1987. str. 35

²⁰⁶ Bischofstein. *Bischofstein* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.bischofstein.cz/>

Závěr

Záměrem této bakalářské práce bylo seznámení čtenáře s turistickou oblastí Kladského pomezí a vytvoření jeho zájmu o ni. Tohoto cíle se autorka pokusila dosáhnout představením nejdůležitějších přírodních a kulturních atraktivit Kladského pomezí, které doplnila o praktické informace, které je možné využít při plánování výletů do této oblasti.

První část práce se zabývala přírodním bohatstvím Kladského pomezí, které zahrnovala zejména CHKO Broumovsko a jeho první zónu, pod jejíž ochranou je několik nejceněnějších maloplošných území. V dalších kapitolách první části byly zmíněny přírodní atraktivity jako národní park Stolové hory v Polsku, národní přírodní památka Babiččino údolí, přírodní rezervace v Pekelském údolí a méně známé poutní místo Rokole. Kapitoly obsahují informace důležité pro potencionální turisty, jako jsou turistické trasy, ceny vstupného nebo jiná doporučení na cestu.

V druhé části byly představeny nejvýznamnější kulturní atraktivity tohoto území. Kapitoly se zabývaly konkrétními městy, jejich historií, památkami, kulturou a tipy na výlety. Každá podkapitola poskytovala základní údaje k jednotlivým památkám, věnovala se období, ve kterém dané atraktivity vznikly a dodala praktické informace o dostupnosti konkrétní památky.

V závěru lze najít fotografie téměř každé atraktivity zmíněné v práci. Fotografie byly pořízeny autorkou a jejich cílem je posílení čtenářova zájmu o Český koutek.

Tato bakalářská práce může posloužit nejen jako podnět k vytvoření zájmu o oblast u domácích nebo zahraničních turistů, ale i jako zdroj informací pro obyvatele této oblasti, kteří stojí o to dozvědět se více o svém domově, a tím získat potřebné znalosti k doporučení výletů pro potencionální návštěvníky Kladského pomezí.

Seznam použité literatury

BOUZA, E., et al. *Zámek Náchod*. 1st ed. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové, 1972. 15 p. ISBN 978-80-260-2617-4

BOUZA, E., et al. *Česká Skalice: Stručné dějiny města*. Česká Skalice: Měst. nár. výbor, 1975. 79 p.

DAVID, P., et al. *Velká cestovní kniha: Česká republika*. Praha: Soukup a David, 2001. 357 p. ISBN 1213-3264.

DAVID, P., et al. *444 historických měst a městeček České republiky*. 1st ed. Praha: Soukup & David, 2004. 224 p. ISBN 80-7011-741-9.

DVOŘÁČEK, B., et al. *Z galerie osobností Nového Města nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický: Městská knihovna, 2008. 319 p. ISBN 978-80-254-1805-5.

FETTERS, A., et al. *Zanechali stopu: Osobnosti kultury v Náchodě*. 1st ed. Liberec: Nakladatelství Bor, 2013. 267 p. ISBN 978-80-87607-23-7.

FRANTA, J., et al. *Hrady a zámky východních Čech*. 1st ed. Pardubice: Krajské střed. státní památkové péče, 1978. 59 p.

HLADKÝ, L., et al. *Hronov a dějiny*. 1st ed. Náchod: Okresní muzeum, 1999. 111 p. ISBN 80-238-4156-4.

JURÁNEK, J., et al. *Nové Město nad Metují*. 1st ed. Nové Město nad Metují: Losenický-polygrafický závod, 2000. 94 p.

KINCL, F., et al. *Police nad Metují: Město a okolí*. 1st ed. Praha: Sport.a turistické nakl., 1959. 61 p.

MACH, J. *Vizmburk*. 1st ed. Rtyně v Podkrkonoší: Městský úřad ve Rtyni v Podkrkonoší, 2007. 87 p.

- MORAVCOVÁ, M., et al. *Teplice nad Metují*. 1st ed. Teplice nad Metují: MNV Teplice n. Met., 1987. 50 p.
- MÜHLSTEIN, L., et al. *Kraj mládí Boženy Němcové*. 1st ed. Praha: Merkur, 1970. 79 p.
- MÜHLSTEIN, L., et al. *Červený Kostelec*. 1st ed. Červený Kostelec: Městský národní výbor, 1988. 126 p.
- MÜHLSTEIN, L., et al. *Česká Skalice: Ratibořice*. Česká Skalice: Město Česká Skalice: Muzeum B. Němcové, 1996. 56 p.
- NĚMCOVÁ, B. *Babička*. 1st ed. Praha: Svoboda, 1987. 208 p.
- NOVÁK, V. *Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři*. 1st ed. Jaroměř: Město Jaroměř, Městské muzeum Jaroměř, 2006. 135 p. ISBN 80-903131-5-9.
- OTTE, M., et al. *Broumov: 650. výročí udělení městských práv*. 1st ed. Broumov: Městský úřad, 1998. nestr. p.
- PRAŽÁK, V., et al. *Renesance východních Čech: architektura, sochařství, malířství, umělecká řemesla*. 1st ed. Hradec Králové: Garamon, 2000. 119 p. ISBN 80-902593-4-0.
- RAZÍM, V. *Vizmburk: Raně gotický hrad a jeho proměny*. 1st ed. Praha: Národní památkový ústav, 2012. 158 p. ISBN 978-80-86516-47-9.
- RUBÍN, J., et al. *Přírodní památky, rezervace a parky*. 1st ed. Praha: Olympia, 2004. 186 p. ISBN 80-7033-826-1.
- SKALICKÝ, A. *Náchod: Soupis a popis památek*. 1st ed. Náchod: Státní okresní archiv, 2003. 112 p. ISBN 80-86676-03-X.
- STRÍDA, M., et al. *Broumovsko*. 1st ed. Praha: Olympia, 2002. 135 p. ISBN 80-86042-47-2.
- ŠAFÁŘ, O., et al. *Radnice v Náchodě*. Městský národní výbor, 1981. 23 p.

ŠIDA, L. *Kladské toulky: Turistický průvodce Kladským pomezím*. 1st ed. Hronov: Šida Lukáš, 2013. 335 p. ISBN 978-80-260-2617-4.

ŠOLC, Jiří. *Červený Kostelec*. Červený Kostelec: Městský národní výbor, 1988.

ŠVANDA, Richard. Nová stezka kolem Dobrošova. *Kladské pomezí: Turistické noviny*. Náchod: Branka, **Léto 2017**, 5.

VÍTEK, Jan. *Příroda bez hranic: příhraniční krajinou od Jizerských hor po Beskydy*. 1. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2001. 152 p. ISBN 80-86042-47-2.

VÍTEK, J. *Krajinou severovýchodních Čech: hory, kopce, vyhlídková místa, údolí, skály, jeskyně*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2003. 168 p. ISBN 80-86042-26-X.

VÍTEK, J., et al. *Východní Čechy a okolí: nejkrásnější výlety*. 1st ed. Ústí nad Orlicí: Flétna, 2010. 391 p. ISBN 978-80-903652-8-5.

WACHSMANOVÁ, V., et al. *Náchod: Státní zámek a okolí*. 2nd ed. Náchod: Sportovní a turistické nakladatelství, 42 p.

WIRTH, Z., et al. *Ratibořice: Státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí*. 5th ed. Praha: Sportovní a turistické nakl., 1967. 43 p.

Seznam pramenů

Adršpaško-teplické skály. *Adršpaško-teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: www.skaly-adrspach.cz

Historie zámku. *Adršpach: Kraj skalních útvarů* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.obecadrspach.cz/turistika/zamek/historie-zamku/>

Teplické skály. *Adršpaško-teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.skaly-adrspach.cz/teplicke-skaly.php>

Hrad Střmen - Teplické skály. *Region Adršpaško-Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.region-adrspach.cz/hrady-zamky-zriceniny/hrad-strmen/>

NAUČNÁ STEZKA JOSEFA VAVROUŠKA. *Teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.teplickeskalny.com/teplicke-skaly/skalni-mesto-cenik/naucna-stezka/>

Jeskynní systém Poseidon. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://broumovsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/speleologie/jeskynni-system-poseidon/>

Poseidon podzemní labyrint. *Poseidon podzemní labyrint* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.podzemnisystemposeidon.cz/>

Jeskyně a pseudokras. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://broumovsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/speleologie/jeskyne-a-pseudokras/>

Vstup a kontakt. *Adršpaško-teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.skaly-adrspach.cz/vstup-kontakt.php>

Broumovské stěny II. Skalní hříby a vyhlídky. *Broumovsko: Turistický server* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/broumovske-steny-ii-skalni-hriby-a-vyhlidky>

Ostaš - skalní bludiště. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.atlaseska.cz/kralovehradecky-kraj/ostas-skalni-bludiste/>

Ostaš. *Broumovsko: Turistický server* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cz/ostas/ostas>

Křížový vrch - Adršpach, Adršpašské skály. *Region Adršpaško - Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.region-adrspach.cz/vyhledky-rozhledy-kopce/krizovy-vrch/>

Tulákem v Javořích horách. *Region Adršpaško - Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.region-adrspach.cz/aktivni-vyziti/turisticke-stezky/tulakem-v-javorich-horach/>

Třípanský kámen. *Krajinou a přírodou východních Čech* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://bohemiaorientalis.cz/tripansky-kamen/>

Jestřebí hory. *Region Adršpaško-Broumovsko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.region-adrspach.cz/oblasti/jestrebi-hory/>

Góry Stołowe - kraina zrodzona z morza. *Góry Stołowe - kraina zrodzona z morza* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pngs.com.pl/index.html>

Česká Skalice. *Ratibořice a Babiččino údolí: Ratibořický zámek* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ceskaskalice.cz/cs/nase-mesto/ratiborice-a-babiccino-udoli/>

Panský hostinec. *Zámek Ratibořice a Babiččino údolí* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ratiborice-babiccinaudoli.cz/babicino-udoli/pansky-hostinec/>

Peklo, které si zamilujete.: Výlet do kaňonu Metuje. *Cestování: Idnes.cz* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: https://cestovani.idnes.cz/peklo-ktere-si-zamilujete-vylet-do-kanonu-metuje-f6s/-tipy-na-vylet.aspx?c=A090128_165157_igcechy_tom

O Jiráskově chatě. *Jiráskova chata: Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.jiraskovachata.cz/>

Ubytování. *Jiráskova chata: Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.jiraskovachata.cz/ubytovani/>

Rokole. *Městské informační centrum: Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.infocentrum-nmmn.cz/index.php/rokole>

Poutní místo Rokole. *Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: http://www.novemestonm.cz/turista/okoli-noveho-mesta-nad-metuji/poutni-misto-rokole-0_60.html

Stavební vývoj náchodského zámku. *Náchod* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-nachod.cz/cs/o-zamku/stavebni-vyvoj>

Prohlídkové okruhy. *Náchod* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-nachod.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy>

MEDVĚDÁRIUM NA NÁCHODSKÉM ZÁMKU. *Náchod* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-nachod.cz/cs/medvedarium>

Kostel sv. Vavřince Náchod. *Královéhradecký kraj: Turistický portal* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/dr-cs/105071-kostel-sv-vavrince-nachod.html>

Stará radnice. *Hrady: Cestujte s přehledem* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=7183&PARAM=11&tid=22566&pos=800>

Základní informace o muzeu. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2017/04/01/626/>

Dějiny muzea. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2017/02/01/dejiny-muzea/>

Dějiny Náchoda a Náchodska. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/20/dejiny-nachoda-a-nachodska/>

Sbírky Regionálního muzea v Náchodě. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2017/02/01/sbirky-regionalniho-muzea-v-nachode/>

Pevnost Dobrošov. *Pevnost Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/>

Historie pevnosti. *Pevnost Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/?cat=6>

Vojenská tvrz Dobrošov. *Vojenská tvrz Dobrošov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pevnostdobrosov.cz/>

Pěchotní srub N-S 82 "Březinka". *Královéhradecký kraj: Turistický portál* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/dr-cs/100547-pechotni-srub-n-s-82-brezinka.html>

Běloveský pevnostní skanzen. *Běloveský pevnostní skanzen* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.brezinka.cz/>

Běloveský pevnostní skanzen Památník čs. opevnění z let 1935-38. *Běloveský pevnostní skanzen* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.brezinka.cz/muzeum>

HRABATA Z LESLIE 1634 – 1802. *Nové Město nad Mětuží* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.novemestonm.cz/turista/z-historie-mesta-a-zamku/hrabata-z-leslie-1634-1802/>

Prohlídka. *Nové Město nad Mětuží zámek* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.zameknm.cz/cs/prohlidky.html>

Kostel Nejsvětější Trojice - Nové Město nad Metují. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.atlasceska.cz/kralovehradecky-kraj/kostel-nejsvetejsi-trojice-nove-mesto-nad-metuji/>

Kostel Nejsvětější Trojice. *Římskokatolická farnost - děkanství: Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.farnostnm.cz/kostely/kostel-nejsvetejsi-trojice>

Kostel Nejsvětější Trojice na Husově náměstí. *Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.novemestonm.cz/turista/pamatky/kostel-nejsvetejsi-trojice/>

Historie zámku. *Ratibořice: OFICIÁLNÍ WEBOVÁ PREZENTACE STÁTNÍHO ZÁMKU* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/o-zamku/historie>

Doba vévodkyně Zaháňské (základní/malý okruh). *Ratibořice: OFICIÁLNÍ WEBOVÁ PREZENTACE STÁTNIHO ZÁMKU* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1503-doba-vevodkyne-zahanske-zakladni-maly-okruh>

Zámecký park. *Ratibořice: OFICIÁLNÍ WEBOVÁ PREZENTACE STÁTNIHO ZÁMKU* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/zamecky-park>

Vstupné do expozic. *Muzeum Boženy Němcové* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/vstupne/>

Otevírací doby. *Muzeum Boženy Němcové* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/otviraci-doby/>

Herecké muzeum. *Herecké muzeum* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://hereckemuzeum.cz/>

Historie obce. *Jaroměř: oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/mesto/informace-o-meste/historie/>

Chrám sv. Mikuláše. *Římskokatolická farnost Jaroměř* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.jaromer.farnost.cz/index.php/chram-sv-mikulase.html>

Chrám sv. Mikuláše. *Jaroměř: Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/volny-cas/pamatky-ve-meste/chram-sv-mikulase/>

Mariánský sloup. *Jaroměř: Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/volny-cas/pamatky-ve-meste/mariansky-sloup-1/>

Plačící žena. *Jaroměř: Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/volny-cas/pamatky-ve-meste/placici-zena/>

Historie firmy A. Wenke a syn v Jaroměři. *Městské muzeum v Jaroměři* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://muzeumjaromer.cz/historie-firmy-a-wenke-a-syn/>

Stálá expozice výtvarníků Josefa Šímy, Otakara Španiela a Josefa Wagnera. *Městské muzeum v Jaroměři* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://muzeumjaromer.cz/stala-expozice/>

Stručná historie pevnostního města. *Pevnost Josefov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pevnostjosefov.cz/historie/historie-josefova/>

Prohlídka podzemí. *Jaroměř a Josefov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.josefov-jaromer.cz/prohlidka-podzemi.php>

Co byste měli vědět o pevnosti Josefov. *Jaroměř a Josefov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.josefov-jaromer.cz/prohlidka-podzemi.php>

První vojenskohistorické muzeum M. Frosta. *Pevnost Josefov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pevnostjosefov.cz/portfolio/prvni-vojenskohistoricke-muzeum-m-frosta/>

Městská centra. *Broumovsko: Turistický server* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/mestska-centra>

Pivovar Broumov. *Pivovar Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.pivovarbroumov.cz/index2.html>

Klášteří gymnázium. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/klasterni-gymnazium>

Klášter Broumov. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://klasterbroumov.cz/cs/klaster-broumov>

Zaostřeno na Baroko. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/standartni-prohlidkovy-okruh>

Život v klášteře. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/mnisska-prohlidka>

Vamberecké mumie. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/vamberecke-mumie>

Otevírací doba kláštera. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/oteviraci-doba-klastera>

Hřbitovní kostelík Panny Marie. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/hrbitovni-kostel>

Kostely. *Za poklady Broumovska: Hudební festival v kostelích Broumovska* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.zapoklady.cz/cs/kostely>

Kostely na Broumovsku. *Broumovsko: Turistický server* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/kostely-na-broumovsku>

Kraj podpoří zápis broumovských kostelů na seznam UNESCO. *Hradecký deník.cz* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://hradecky.denik.cz/z-regionu/kraj-podpori-zapis-broumovskych-kostelu-na-seznam-unesco-20160515.html>

Broumovské památky byly představeny v Bruselu. *Klášter Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/cs/broumovske-pamatky-byly-pred>

Ředitel UNESCO podpořil snahu zapsat na seznam Broumovsko. *Parlamentní listy* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/profilu/Tomas-Zdechovsky-34026/clanek/Reditel-UNESCO-podporil-snahu-zapsat-na-seznam-Broumovsko-72263>

Z historie Hronova. *Město Hronov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.mestohronov.cz/z-historie/clanek/z-historie-hronova>

Muzea na Policku. *Policko* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.policko.cz/cs/pamatky-zajimavosti-policka/muzea>

Hrob Aloise Jiráka. *Město Hronov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.mestohronov.cz/vitejte-u-nas/clanek/hrob-aloise-jiraska>

Rodný domek Aloise Jiráska. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/17/rodny-domek-aloise-jiraska/>

Jiráskovo divadlo. *Město Hronov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.mestohronov.cz/vitejte-u-nas/clanek/jiraskovo-divadlo>

Muzeum Aloise Jiráska. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/17/muzeum-aloise-jiraska/>

Kláster Police nad Metují. *Kláster Broumov* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/kontakty/klaster-police-nad-metuji>

Farní kostel. *Police nad Metují* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.meu-police.cz/pro-turisty/pamatky/farni-kostel/>

Kláster Police nad Metují. *Atlas Česka* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.atlaseska.cz/kralovehradecky-kraj/klaster-police-nad-metuji/>

Barokní roubená škola, Police nad Metují. *Královéhradecký kraj: Turistický portál* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/dr-cs/105898-barokni-roubena-skola-police-nad-metuji.html>

Muzeum města Police nad Metují. *Regionální muzeum v Náchodě: Příspěvková organizace Královéhradeckého kraje* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2015/10/10/muzeum-mesta-police-nad-metuji/>

Historie stavebnice Merkur. *Muzeum Merkur* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.muzeummerkur.cz/historie/>

Historie. *Muzeum stavebnice Merkur* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.merkurpolice.cz/index.php/historie>

Muzeum stavebnice Merkur. *Muzeum stavebnice Merkur* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.merkurpolice.cz/index.php>

Červený Kostelec. *Muzeum Boženy Němcové* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/pobyt-kostelec/>

Domek Boženy Němcové. *Oficiální stránky města Červený Kostelec* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.cervenykostelec.cz/budovy-a-verejne-prostory/domek-bozeny-nemcove>

Dějiny hradu. *Vízmburk* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.vizmburk.cz/hrad.php>

Příběh ztraceného hradu. *Vízmburk* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: http://www.vizmburk.cz/dokumenty/muzeum_pro_www.png

Měděný důl Bohumír. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/>

Historie muzea. *Muzeum bratří Čapků v Malých Svatoňovicích* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://muzeum-bratri-capku.g6.cz/historie-muzea/>

Muzeum bratří Čapků. *Obec Malé Svatoňovice* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.malesvatonovice.cz/muzeum/expozice-karla-capka/>

Muzeum bratří Čapků - Vstupné. *Obec Malé Svatoňovice* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.malesvatonovice.cz/muzeum/vstupne/>

Měděný důl Bohumír Historie. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/historie/#>

Důl Jan Šverma o.p.s. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/dul-jan-sverma-ops/>

Slavnostní otevření 29.5.2015. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/napsali-o-nas/slavnostni-otevreni-2952015+a54.htm>

Důl Bohumír. *Toulavá kamera* [online]. 7. srpna 2016 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/216562221500032/>

Důl Bohumír - Provozní doba a vstupné. *Důl Jan Šverma o.p.s.* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.djs-ops.cz/cinnosti/medeny-dul-bohumir/provozni-doba-a-vstupne/>

O nás. *Mezinárodní horolezecký filmový festival* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.horolezeckyfestival.cz/>

Dolní zámek. *Teplické skály* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.teplickeskaly.com/turistika/pamatky-v-teplicich-nad-metuji/dolni-zamek/>

Bischofstein. *Bischofstein* [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.bischofstein.cz/>

Přílohy obrázky

Seznam obrázků

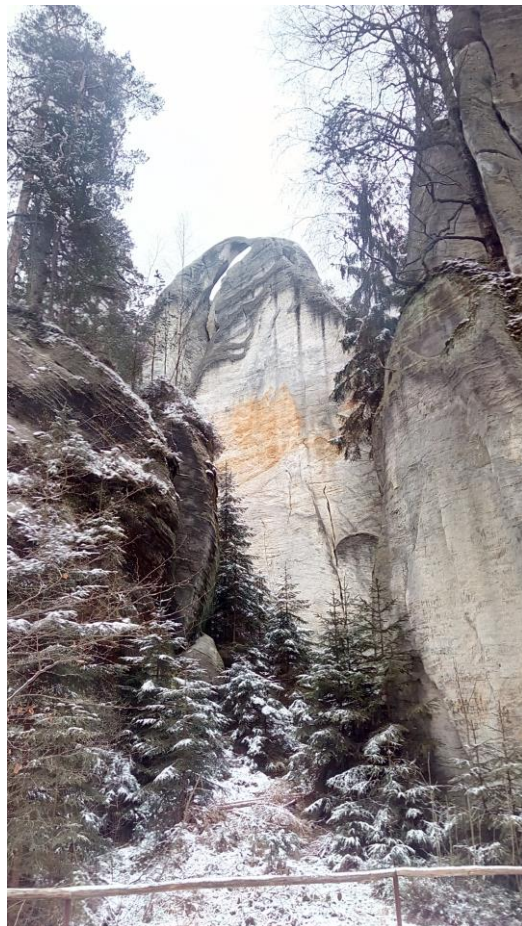
1. Lom Pískovna Adršpašské skály
2. Skalní útvar Džbán Adršpašské skály
3. Skalní útvar Milenci Adršpašské skály
4. Vyhlídka Velké panorama Adršpašské skály
5. Kaple Panny Marie Sněžné Broumovské stěny
6. Chata Hvězda
7. Pohled na Ostaš z hradní věže zříceniny Skály
8. Kryštofovy kameny v Jestřebích horách
9. Pěchotní srub TS 26 u Odolova
10. Bílý kůl na Panské cestě v Jestřebích horách
11. Výhled z rozhledny Žaltman
12. Staré bělidlo v Babiččině údolí
13. Sousoší Babičky s dětmi v Babiččině údolí
14. Panský Hostinec v Babiččině údolí
15. Bartoňova útulna v Pekle
16. Jiráskova chata na Dobrošově
17. Socha Josefa Škvoreckého na náměstí T. G. Masaryka v Náchodě
18. Výhled na zámek z náměstí T. G. Masaryka v Náchodě
19. Kostel sv. Vavřince na náměstí T. G. Masaryka v Náchodě
20. Stará radnice na náměstí T. G. Masaryka v Náchodě
21. Nová radnice na náměstí T. G. Masaryka v Náchodě
22. Regionální muzeum na náměstí T. G. Masaryka v Náchodě
23. Pěchotní srub N-S 82 Březinka v Náchodě
24. Pěchotní srub Lom v Náchodě
25. Ukázka ubikace poddůstojníků v pěchotním srubu Březinka v Náchodě
26. Stará radnice na Husově náměstí v Novém Městě nad Metují
27. Renesanční náměstí s kostelem Nejsvětější Trojice v Novém Městě nad Metují
28. Pohled na zámek z Husova náměstí v Novém Městě nad Metují
29. Socha medvěda na zámeckém mostě v Novém Městě nad Metují
30. Zámecké nádvoří v Novém Městě nad Metují

31. Most vedoucí do zámecké zahrady v Novém Městě nad Metují
32. Pohled na zámek ze zahrady v Novém Městě nad Metují
33. Zámek v Ratibořicích
34. Muzeum B. Němcové v České Skalici
35. Barunčina škola v České Skalici
36. Náměstí Československé armády v Jaroměři
37. Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři
38. Zemská brána vedle chrámu sv. Mikuláše v Jaroměři
39. Mariánský sloup na náměstí Československé armády v Jaroměři
40. Busta M. B. Brauna na náměstí Československé armády v Jaroměři
41. Bastion IV. Pevnost Josefov
42. Prachárna Pevnost Josefov
43. Mariánský sloup na náměstí v Broumově
44. Broumovský klášter pohled zepředu
45. Broumovský klášter pohled zezadu
46. Rodný dům A. Jiráska v Hronově
47. Jiráskovo divadlo na náměstí v Hronově
48. Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují
49. Klášter v Polici nad Metují
50. Raně gotický portál v Polici nad Metují
51. Barokní škola Dřevěnka v Polici nad Metují
52. Muzeum Merkur v Polici nad Metují
53. Kostel sv. Jakuba Většího v Červeném Kostelci
54. Zřícenina hradu Vízmburk v Havlovicích
55. Kostel Sedmi Radostí Panny Marie v Malých Svatoňovicích
56. Sousoší bratří Čapků v Malých Svatoňovicích
57. Dolní zámek v Teplicích nad Metují
58. Zřícenina hradu Skály
59. Rozhled z věže hradu Skály
60. Zámeček Bischofstein v osadě Skály

Obrázek 1: Lom pískovna Adršpašské skály
Foto: Autor 2018



Obrázek 2: Skalní útvar Džbán Adršpašské skály
Foto: Autor 2018



Obrázek 3: Skalní útvar Milenci Adršpašské skály
Foto: Autor 2018



Obrázek 4: Velké panorama Adršpašské skály
Foto: Autor 2018



Obrázek 5: Kaple Panny Marie Sněžné
Foto: Autor 2017



Obrázek 6: Chata Hvězda v Broumovských stěnách
Foto: Autor 2017



Obrázek 7: Pohled na Ostaš ze zříceniny hradu Skály
Foto: Autor 2017



Obrázek 8: Kryštofovy kameny u Odolova
Foto: Autor 2017



Obrázek 9: Pěchotní srub TS 26 u Odolova
Foto: Autor 2017



Obrázek 10: Bílý kůl na Panské cestě
Foto: Autor 2017



Obrázek 11: Výhled z rozhledny Žaltman
Foto: Autor 2017



Obrázek 12: Staré bělidlo v Babiččině údolí
Foto: Autor 2017



Obrázek 13: Sousoší Babičky s dětmi v Babiččině údolí
Foto: Autor 2017



Obrázek 14: Panský hostinec v Babiččině údolí
Foto: Autor 2017



Obrázek 15: Bartoňova útulna v Pekle
Foto: Autor 2018



Obrázek 16: Jiráskova chata na Dobrošově
Foto: Autor 2018



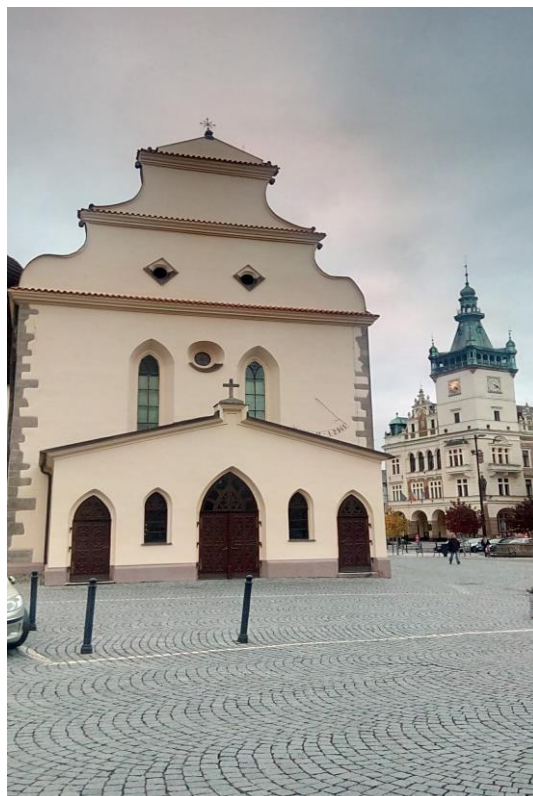
Obrázek 17: Socha Josefa Škvoreckého v Náchodě
Foto: Autor 2017



Obrázek 18: Pohled na zámek z náměstí v Náchodě
Foto: Autor 2017



Obrázek 19: Kostel sv. Vavřince v Náchodě
Foto: Autor 2017



Obrázek 20: Stará radnice v Náchodě
Foto: Autor 2017



Obrázek 21: Nová radnice v Náchodě
Foto: Autor 2017



Obrázek 22: Regionální muzeum Náchod
Foto: Autor 2017



Obrázek 23: Pěchotní srub Březinka
Foto: Autor 2017



Obrázek 24: Pěchotní srub Lom
Foto: Autor 2017



Obrázek 25: Ukázka ubikace poddůstojníků v pěchotním srubu Březinka
Foto: Autor 2017



Obrázek 26: Stará radnice v Novém Městě nad Metují
Foto: Autor 2016



Obrázek 27: Náměstí v Novém Městě nad Metují s kostelem Nejsvětější Trojice
Foto: Autor 2016



Obrázek 28: Pohled na zámek z Husova náměstí v Novém Městě nad Metují
Foto: Autor 2016



Obrázek 29: Socha medvěda na zámeckém mostě v Novém Městě nad Metují
Foto: Autor 2016



Obrázek 30: Zámecké nádvoří v Novém Městě nad Metují
Foto: Autor 2016



Obrázek 31: Most do zámecké zahrady v Novém Městě nad Metují
Foto: Autor 2016



Obrázek 32: Zámek ze zahrady v Novém Městě nad Metují
Foto: Autor 2016



Obrázek 33: Zámek v Ratibořicích
Foto: Autor 2017



Obrázek 34: Muzeum Boženy Němcové v České Skalici
Foto: Autor 2018



Obrázek 35: Barunčina škola v České Skalici
Foto: Autor 2018



Obrázek 36: Náměstí Československé armády v Jaroměři
Foto: Autor 2018



Obrázek 37: Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři
Foto: Autor 2018



Obrázek 38: Zemská brána v Jaroměři
Foto: Autor 2018



Obrázek 39: Mariánský sloup v Jaroměři
Foto: Autor 2018



Obrázek 40: Busta M. B. Brauna v Jaroměři
Foto: Autor 2018



Obrázek 41: Bastion IV. Pevnost Josefov
Foto: Autor 2017



Obrázek 42: Prachárna v pevnosti Josefov
Foto: Autor 2017



Obrázek 43: Mariánský sloup v Broumově
Foto: Autor 2016



Obrázek 44: Broumovský klášter z přední strany
Foto: Autor 2016



Obrázek 45: Broumovský klášter ze zadní strany
Foto: Autor 2016



Obrázek 46: Rodný dům A. Jiráka v Hronově
Foto: Autor 2017



Obrázek 47: Jiráskovo divadlo v Hronově
Foto: Autor 2017



Obrázek 48: Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují
Foto: Autor 2018



Obrázek 49: Klášter v Polici nad Metují
Foto: Autor 2018



Obrázek 50: Raně gotický portál v Polici nad Metují
Foto: Autor 2018



Obrázek 51: Škola Dřevěnka v Polici nad Metují
Foto: Autor 2018



Obrázek 52: Muzeum Merkur v Polici nad Metují
Foto: Autor 2018



Obrázek 53: Kostel sv. Jakuba Většího v Červeném Kostelci
Foto: Autor 2016



Obrázek 54: Zřícenina hradu Vízmburk
Foto: Autor 2017



Obrázek 55: Kostel Sedmi Radostí Panny Marie v Malých Svatoňovicích
Foto: Autor 2017



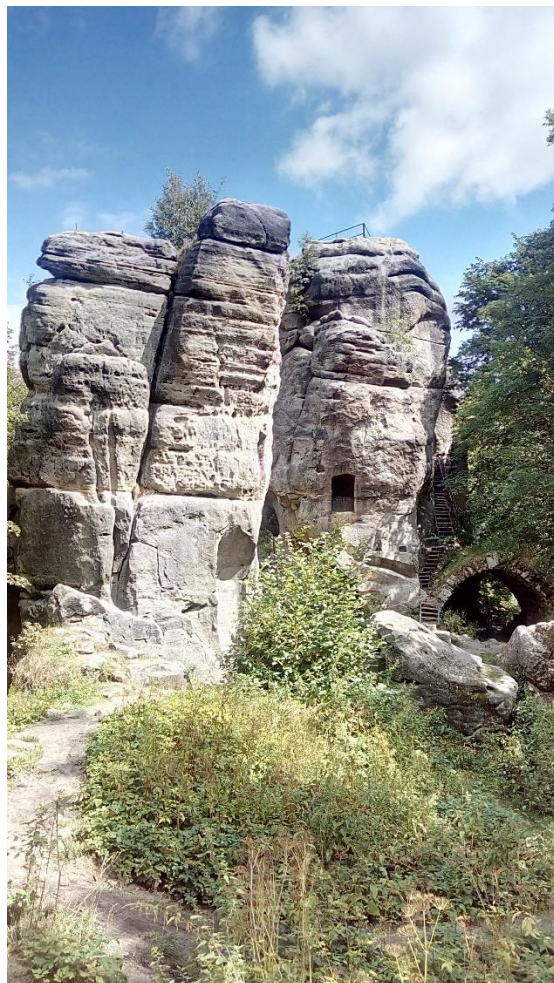
Obrázek 56: Sousedí bratří Čapků v Malých Svatoňovicích
Foto: Autor 2017



Obrázek 57: Dolní zámek v Teplicích nad Metují
Foto: Autor 2018



Obrázek 58: Zřícenina hradu Skály
Foto: Autor 2017



Obrázek 59: Rozhled do kraje z věže zříceniny Skály
Foto: Autor 2017



Obrázek 60: Zámček Bischofstein
Foto: Autor 2017

